

Handläggare
Jens Westlund
Telefon: 08-508 21 150**Till**
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd
2025-04-24

Underlag för budget 2026 med inriktning 2027 och 2028

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Förvaltningens förslag till beslut

1. Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner underlag för budget 2026 med inriktning för 2027 och 2028 med tillhörande bilagor.
2. Nämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Nämnden har i underlaget redovisat en övergripande och sammanfattande analys av verksamhetens utveckling de kommande åren. Underlaget beskriver trender, utvecklingstendenser, lagförslag, strukturella frågor och demografiska förändringar, effekterna av dessa samt eventuella åtgärder.

Ärendet beredning

Ärendet har utarbetats av samtliga avdelningar och samordnas av nämndkansliet. Förvaltningen samverkar ärendet med de fackliga organisationerna 15 april 2025.

Innehållsförteckning

1 Strategisk inriktning	4
2 Lokala utvecklingsbehov	6
2.1 Välbefinnande och hälsa.....	7
2.2 Uppväxtvillkor och utbildning	8
2.3 Arbete och företagande.....	10
2.4 Boende och stadsmiljö.....	10
2.5 Demokrati och trygghet.....	11
2.6 Miljö och klimat	13
3 Planeringsförutsättningar för nämndens verksamhetsområden	14
3.1 Förskoleverksamhet.....	14
3.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid.....	16
3.3 Äldreomsorg	18
3.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	20
3.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri.....	21
3.6 Stadsmiljöverksamhet.....	25
3.7 Ekonomiskt bistånd	26
3.8 Arbetsmarknadsåtgärder.....	27
3.9 Övrigt.....	28
4 Sammanfattande ekonomisk analys	30
4.1 Drift	31
4.2 Investeringar	33
4.3 Verksamhetsprojekt.....	35
5 Lokalförsörjningsplan.....	35
5.1 Sammanfattning.....	35
5.2 Planeringsförutsättningar.....	36
5.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling.....	38
5.4 Samverkan	39
5.5 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet.....	39
5.5.1 Nuläge 31 januari 2025	39
5.5.2 Behov och planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)	39

5.5.3	Behov och planering för lokaler år 2034-2045 (andra planeringsperioden)	40
5.6	Lokalplanering - pedagogisk verksamhet.....	40
5.6.1	Nuläge 31 januari 2025	40
5.6.2	Planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)	41
5.6.3	Planering av lokaler för år 2034-2045 (andra planeringsperioden)	42
5.7	Övrig information.....	42
6	Övriga redovisningar	42

Bilagor

Bilaga 1a klimatinvesteringar 2026-2028

Bilaga 1b klimatinvesteringar 2026-2028

Bilaga 2a klimatanpassning-investeringar 2026-2028

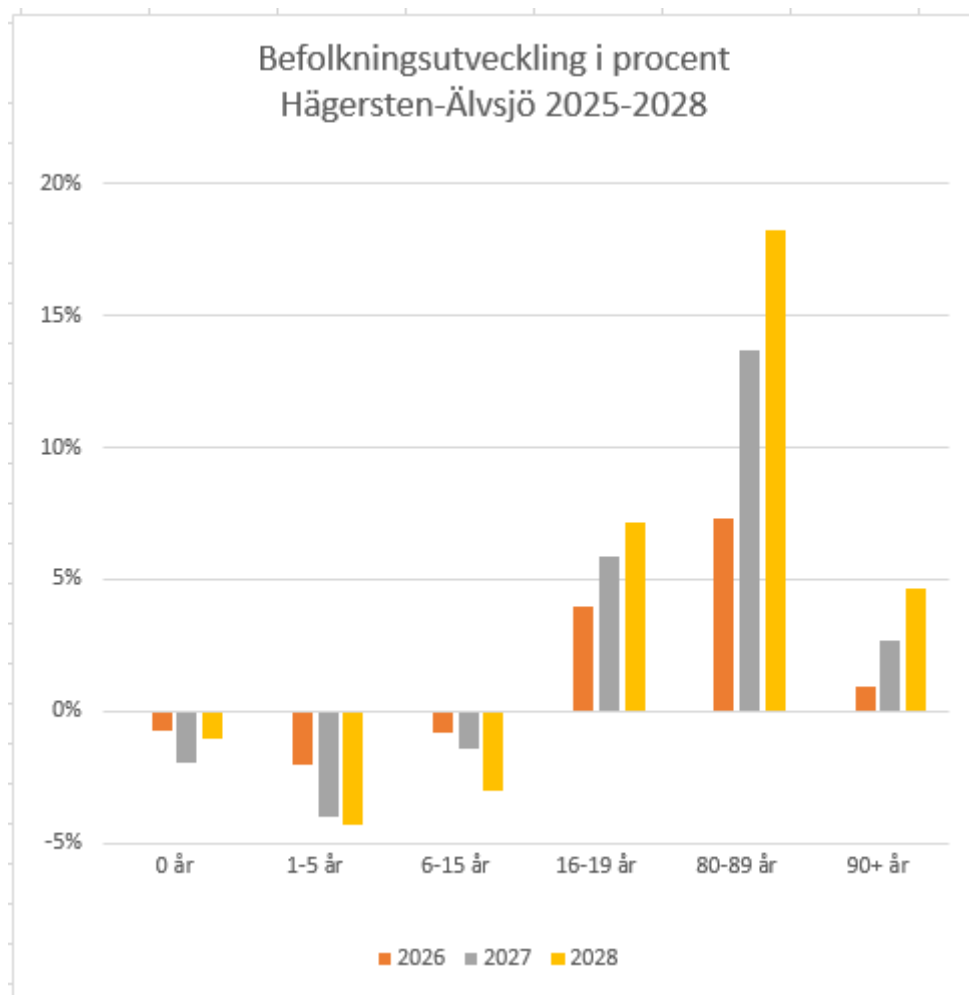
Bilaga 2b klimatanpassning-investeringar 2026-2028

1 Strategisk inriktning

Demografisk utveckling under planperioden och på lång sikt

Hägersten-Älvsjö stadsdelsområde beräknas ha ca 130 000 invånare i slutet av 2025. Enligt den senaste prognosen kommer befolkningen under planperioden till 2025-28 öka till 133 500 invånare, en ökning med 2,6 procent. År 2033 blir invånarantalet ca 137 500, en ökning med 5,4 procent.

Av särskild betydelse för nämndens planering är nyproduktionen av bostäder i stadsdelsområdet. I stadens årliga befolkningsprognos finns ett antagande om antalet färdigställda lägenheter under de kommande åren. Bostadsbyggandet har bromsat in och det påverkar bland annat antalet förskolebarn i stadsdelsområdet. För perioden 2025-2033 beräknas det färdigställas ca 6 000 lägenheter inom stadsdelsområdet. Nyproduktionen kommer att ske i bland annat Axelsberg, Örnberg, Aspudden, Telefonplan, Årstaberget, Marievik och Lövholmen.

Diagrammet visar procentuell förändring av stadsdelsområdets befolkning i olika åldersgrupper. Gruppen äldre pensionärer 80-89 år visar en kraftig ökning med 18 procent till 2028, vilket motsvarar 726 personer. Gruppen 90+ ökar något med 39 personer. Barn i förskoleåldern 1-5 år

minskar med 4 procent, vilket är 325 barn. Det är en större minskning än förra årets prognos och har stor betydelse för förskoleplaneringen. Även barn i skolåldern minskar, medan ungdomar i gymnasieåldern ökar.

Prognos över befolkningsutvecklingen i stadsdelsområdet					
Ålder	2025	2026	2027	2028	Förändring 2025-28
0 år	1 647	1 634	1 615	1 629	-17
1-5 år	7 590	7 437	7 284	7 264	-325
6-15 år	14 902	14 777	14 687	14 451	-451
16-19 år	5 574	5 795	5 900	5 971	397
20-24 år	5 809	6 075	6 358	6 557	748
25-64 år	75 770	76 194	76 824	77 403	1 633
65-79 år	13 926	14 160	14 355	14 667	741
80-89 år	3 983	4 273	4 528	4 709	726
90+ år	837	845	859	875	39
Totalt	130 036	131 190	132 409	133 527	3 491

Övergripande utveckling i stadsdelsnämndsområdet och stadsdelarna av vikt

Enligt den senaste prognosen kommer befolkningen under planperioden till 2025 - 2028 öka till 133 500 invånare. Det är särskilt gruppen äldre 80 till 89 år som ökar. I stadens årliga befolkningsprognos finns ett antagande om antalet färdigställda lägenheter under de kommande åren. Bostadsbyggandet har bromsat in och det påverkar bland annat antalet förskolebarn i stadsdelsområdet. För perioden 2025-2033 beräknas det färdigställas ca 6 000 lägenheter inom stadsdelsområdet vilket finns med i stadsdelsnämndens planering för perioden.

Geografiska områden med särskilda utmaningar

Stadsdelsnämnden ser att det finns ett behov av utvecklade arbetssätt för att fortsätta bidra till att öka trygghet samt stärka den lokala demokratin samt tilliten i de områden med socioekonomiska utmaningar som Västertorp, Älvsjö och Solberga.

I arbetet med platssamverkan ser nämnden exempelvis en möjlighet att arbeta mer med platsutveckling för att få samsyn, en långsiktighet, förankring samt utvecklingskraft i arbetet. Dels inom staden, tillsammans med facknämnder och bolagsstyrelser, men också i samverkan med civilsamhället och invånare för att bättre ta tillvara på lokal kunskap och engagemang.

Älvsjö station är nod i ett centralt strategiskt samband i söderort och omfattande stadsutveckling planeras i närområdet. Platsen och delar av Solberga är fortsatt utpekade som en öppen drogscen, där Älvsjö resecentrum med cykelgaraget är den plats som idag upplevs mest otrygg i området. Inom platssamverkan har ett program för ökad trivsel och trygghet i Älvsjö resecentrum tagits fram av bland andra trafikkontoret och stadsdelsförvaltningen där åtgärder under kommande år behöver prioriteras för att stävja utvecklingen i området.

Västertorp har till och från över tid haft problem med brottslighet och otrygghet som legat över stadens genomsnitt, varför nämnden bedömer att det behövs kontinuerligt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete på platsen.

De största utmaningarna respektive möjligheter i stadsdelsområdet

Boendeplanering inom äldreomsorg och LSS ställer krav på att möta det ökade behovet av boenden utifrån de demografiska förändringarna. Även lokalplaneringen inom förskolan är en utmaning att anpassa till ett minskat barnantal på kortare sikt samtidigt som det är viktigt att behålla kapacitet för en ökning av barnantalet på längre sikt. Utöver den långsiktiga planeringen finns ytterligare en utmaning i den årligt återkommande säsongsvariationen.

I samband med att nya socialtjänstlagen träder i kraft i juli 2025 pågår en anpassning för att rymma verksamheterna inom tilldelad resurstilldelning. Det tar sannolikt tid innan effekten av de förebyggande åtgärderna påverkar kostnadsutvecklingen.

Stadsdelsnämndens storlek och volym på verksamheten bedöms emellertid ge förutsättningar att möta utvecklingen under planperioden.

2 Lokala utvecklingsbehov

Socioekonomisk segregation och utsatthet påverkar människor i alla åldrar och är en strategiskt viktig fråga. Inom stadsdelsområdet finns stora skillnader i socioekonomiska förutsättningar mellan olika stadsdelar. För utbildning och inkomst ligger Solberga, Västertorp och Fruängen lägre än övriga stadsdelar, och antalet sjukdagar är högre. Sysselsättningsgraden är lägre än genomsnittet för stadsdelsområdet i Västertorp, Solberga och Älvsjö. Stadsdelar med högst andel hyreslägenheter är Västertorp, Solberga, Hägerstensåsen, Älvsjö och Liseberg. Andelen med utländsk bakgrund bland invånarna ligger högre i Solberga, Älvsjö, Västberga och Liljeholmen. Högst andel som upplever otrygghet i sitt område bor i Fruängen, Västertorp, Solberga och Liljeholmen.

Grundskolorna i stadsdelsområdet tilldelas resurser som utgår från flera variabler som återspeglar den socioekonomiska elevsammansättningen. Syftet är att öka likvärdigheten och motverka att elevernas bakgrund påverkar möjligheterna att lyckas i skolan. De grundskolor med högst socioekonomisk index är Solbergaskolan, Västertorpsskolan, Fruängsskolan samt Sjöängsskolan. De grundskolor med lägst index är Långbrodalsskolan, Herrängens skola samt Årstadalsskolan.

Nedan beskrivs ett antal lokala utvecklingsbehov utifrån olika temaområden där syftet med framtagna prioriteringar är att minska den socioekonomiska utsattheten och segregationen i stadsdelsområdet och därmed öka den sociala och ekonomiska hållbarheten. Nedan beskrivs även utvecklingsbehov utifrån miljö och klimat med strategiska prioriteringar i syfte att öka den miljömässiga hållbarheten.

2.1 Välbefinnande och hälsa

Redogörelse

God hälsa är en grundläggande förutsättning för människors utveckling. Människors hälsa påverkas av ekonomiska, ekologiska och sociala faktorer. Investeringar i hälsa genom förebyggande insatser och modern och effektiv vård och omsorg för alla gynnar samhällets utveckling i stort och skapar förutsättningar för människors grundläggande rättigheter till välbefinnande.

Ohälsotalet är det sammanlagda måttet på antalet sjukdagar som ersätts genom socialförsäkringen under ett år i relation till hela stadens befolkning i åldern 16–65 år. För staden uppgick 2023 ohälsotalet till 14,8 dagar, en ökning mot föregående år. Det är stora skillnader i ohälsotalet mellan olika stadsdelsområden. Områden med höga ohälsotal tenderar att ha högre arbetslöshet, lägre inkomster, lägre utbildningsnivå och större andel utlandsfödda, vilka är faktorer som har ett dubbelriktat samband med ohälsa, enligt forskningsrapporten Ohälsotal i Stockholm, Årsrapport 2022. Ohälsotalet i stadsdelsområdet var 13,7 vilket är lägre än stadens snitt år 2023, för både män och kvinnor. Det är dock en ökning från föregående år.

Andelen personer i Hägersten-Älvsjös stadsdelsområde som någon gång under året har haft sjukpenning uppgick år 2023 till 5,3 procent bland männen och 9,4 procent bland kvinnor, vilket är lite högre än stadens andelar (staden totalt 7,2 procent). Örby Slott och Liseberg har de högsta andelar män med sjukpenning någon gång det senaste året, medan motsvarande andel för kvinnor finns i Gröndal och Solberga.

Psykisk hälsa handlar om psykiskt välbefinnande och psykisk ohälsa. Social gemenskap, socialt stöd, fysisk aktivitet, goda matvanor och meningsfullhet i vardagen är viktiga faktorer för ett hälsosamt åldrande och kan bidra till att förebygga psykisk ohälsa.

287 orosanmälningar rörde psykisk ohälsa hos ett barn eller ungdom under 2024 och 328 orosanmälningar rörde psykisk ohälsa hos vårdnadshavare eller annan närstående. Psykiatrin gjorde 84 orosanmälningar under 2024.

Stockholmsenkätens visar att stadsområdets resultat ligger nära stadens snitt i merparten av frågorna. Vad gäller psykisk ohälsa har det skett en liten förbättring bland flickor och en något större förbättring bland pojkar, både i åk 9 och år 2 på gymnasiet. Vad gäller flickor ligger dock den självskattade psykiska hälsan på relativt låga nivåer.

Ungdomar i åk 9 och år 2 på gymnasiet fortsätter att använda tobak och dricka alkohol i allt mindre utsträckning. Det vita snuset har däremot en motsatt trend, och vi ser en stor ökning framförallt i år 2 på gymnasiet, både bland flickor och pojkar. Andelen ungdomar i år 2 på gymnasiet som använder lustgas har ökat och ligger på 14 procent, vilket är det högst uppmätta värdet sen enkäten började 2002. Bland åk 9 har 10 procent av eleverna uppgett att de någon gång provat narkotika, och motsvarande siffra för år 2 på gymnasiet är 26 procent. Andelen som provat narkotika ligger relativt jämn sedan mätningarna började 2002, men det har skett en minskning både bland åk 9 och bland åk 2 på gymnasiet vid de senaste mätningarna. Andelen pojkar som spelar om pengar har ökat i de tre senaste mätningarna, både bland åk 9 och bland år 2 på gymnasiet.

Äldreomsorgen utför och utvecklar kontinuerligt insatser och aktiviteter för att stärka välbefinnandet bland äldre och identifiera riskfaktorer och symtom på psykisk ohälsa. Viktiga områden är att öka kunskaper om psykisk ohälsa bland äldre och deras anhöriga samt att öka fokus på faktorer som kan förebygga psykisk ohälsa.

Analys

När det gäller flickors självskattade psykiska hälsa visar redogörelsen att den ligger på låg nivå och ett stort antal orosanmälningar hade koppling till psykisk ohälsa varför det finns anledning att se det som ett fortsatt prioriterat område.

Redogörelsen visar bland annat att andelen som provat narkotika ligger på en relativt jämn och hög nivå sedan mätningarna började 2002 och att användning av vitt snus, lustgas samt spel om pengar ökar vilket i förlängningen påverkar välbefinnande och hälsa i negativ ritning. Fortsatta aktiviteter kring förebyggande arbete kopplat till ANDTS är därför en fortsatt viktig prioritering.

Nämnden har samverkan med regionen som har stärkts och behöver fortsätta utvecklas, detsamma gäller samverkan med skola och polis.

Strategiska prioriteringar

- Utveckla arbetet i syfte att förbättra psykisk hälsa
- Utveckla och stärka ANDTS-förebyggande arbetet

2.2 Uppväxtvillkor och utbildning

Redogörelse

Liljeholmen och Solberga är de stadsdelar som har högst andel barn i åldrarna 1–5 år, medan Liseberg och Västberga har lägst andel invånare i den åldersgruppen. Hägerstensåsen och Västberga har lägst andel barn i åldrarna 6–12 år, medan Långsjö och Herrängen har bland de högsta andelarna i den åldersgruppen av stadsdelarna i Hägersten-Älvsjö.

Andelen elever i grundskolans årskurs nio med godkänt betyg i engelska, svenska och matematik redovisas här för statistikår 2023: I Hägersten-Älvsjö stadsdelsområde uppgår andelen med godkända betyg i engelska till 96 procent, vilket är på samma nivå som hela staden sammantaget. I sju av stadsdelarna i Hägersten-Älvsjö är andelen godkända i engelska 100 procent. De stadsdelar som har lägst andel godkända elever i engelska är Västertorp med 76 procent och Älvsjö med 86 procent. Andelen med godkända betyg i matematik och svenska i Hägersten-Älvsjö är också de på samma nivå som stadens genomsnitt, 93 respektive 94 procent.

I båda ämnena är Västertorp den stadsdel som har lägst andel godkända, 76 procent av eleverna i matematik och 79 procent i svenska. 100 procent godkända i alla tre kärnämnen har stadsdelarna Liseberg, Långsjö och Mälarhöjden. Socioekonomiskt index för grundskolorna inom stadsdelsområdet visar att de skolor där andelen elever med godkända betyg i engelska, svenska och matematik är hög är skolor med låga socioekonomiska indexvärden. Långbrodalsskolan och Herrängsskolan ligger på ett indexvärde av 19,6 respektive 20,4, medan Västertorpsskolan och Solbergaskolan har ett indexvärde på 202,6 respektive 232,5.

Andelen vuxna med minst gymnasial utbildningsnivå uppgår till 94 procent för kvinnor och 91 procent för män i Hägersten-Älvsjö stadsdelsområde, vilket är högre än motsvarande andelar för

staden. De stadsdelar som bland kvinnor har högst andel med minst gymnasial utbildning är Långsjö och Herrängen, där 98 procent respektive 97 procent av kvinnorna har en gymnasial utbildning eller högre. Bland männen har Långsjö och Liseberg högst andel, med 95 procent. Stadsdelarna Västertorp och Solberga har i stället lägst andel med minst gymnasial utbildning bland kvinnor, där 90 procent har en utbildning som motsvarar gymnasial eller högre. Bland männen fanns den lägsta andelen med minst gymnasial utbildning i Älvsjö, Västertorp och Solberga med 86 procent. Kvinnor har genomgående högre utbildningsnivå än männen i Hägersten-Älvsjö. Som störst är skillnaden i Älvsjö med cirka åtta procentenheter medan skillnaden är en procentenhet i Liseberg, Aspudden och Liljeholmen.

Stadsdelen Älvsjö har i stället Hägersten-Älvsjös lägsta medianinkomster, ca 342 tkr för män och ca 346 tkr för kvinnor. Det är i Herrängen och Liseberg som inkomstskillnaderna mellan män och kvinnor är störst. Älvsjö och Västertorp är stadsdelarna med minst skillnad mellan männens och kvinnornas medianinkomster.

Andelen barnhushåll i Hägersten-Älvsjö som erhållit ekonomiskt bistånd år 2022 uppgår till 1,3 procent, vilket är något lägre än motsvarande andel för hela staden som uppgår till 1,9 procent. Uppdelat per stadsdel har Västertorp och Västberga högst andel barnhushåll som erhållit ekonomiskt bistånd, andelarna uppgår till 6,4 och 6,3 procent. I stadsdelarna Herrängen, Liseberg, Långbro, Långsjö, Mälarhöjden och Örby slott har inget barnhushåll erhållit ekonomiskt bistånd. Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard år 2022 uppgår till 13,3 för hela staden. I Hägersten-Älvsjö stadsdelsområde var andelen lägre, 6,9 procent. Stadsdelsområdet består både av områden med relativt höga andelar och av områden med låga. Högst andel år 2022 hade Västertorp, 19,1 procent, och Västberga, 17,5 procent. Lägst andel barnhushåll med låg ekonomisk standard hade Långsjö och Herrängen på 0,8 respektive 1,3 procent.

År 2017 hade både staden och Hägersten-Älvsjö en högre andel, 15,9 respektive 8,8 procent. Västberga var även då det område som hade flest barnhushåll med låg ekonomisk standard. De områden där andelen minskat mest 2022 jämfört med 2017 är Älvsjö och Solberga där minskningarna var 6,9 respektive 5,1 procentenheter.

Analys

Redogörelsen visar att stadsdelsområdet utifrån flera aspekter är i nivå med staden som helhet. När de övergripande siffrorna studeras utifrån olika områden inom stadsdelen synliggörs dock skillnader som har betydelse för prioriteringar som syftar till att främja likvärdighet. Det finns områden inom Hägersten-Älvsjö som kan betraktas som mer utsatta än andra, vilket är viktigt att ta hänsyn till i exempelvis uppsökande och främjande insatser. Nya socialtjänstlagen (SoL) tydliggör betydelsen av tidiga insatser där delaktighet för berörd målgrupp är hög. Utifrån de underlag som redogjorts för ovan framgår att det finns delar inom Hägersten-Älvsjö som bör prioriteras i det uppsökande arbetet. I sammanhanget är det också viktigt att samverkan om barnhälsa utvecklas ytterligare. Ett forum för samverkan mellan förskola, socialtjänst, habilitering och polis har initierats under föregående år och ett vidareutvecklande av denna samverkansform blir betydelsefullt för att kunna möta behovet av främjande och förebyggande insatser på ett ändamålsenligt sätt.

Strategiska prioriteringar

- Fortsätta att stärka förebyggande och tidiga samordnade insatser i enlighet med nya SoL och god och nära vård. I detta arbete behöver samverkan med regionen utvecklas ytterligare. Även en utökad samverkan med utbildningsnämnden ses som betydelsefullt i sammanhanget.

2.3 Arbete och företagande**Redogörelse**

I Hägersten-Älvsjö finns 55 000 personer sysselsatta på över 7 000 arbetsplatser och många större byggprojekt är planerade i stadsdelsområdet. Det finns flera arbetsplatstäta områden så som Marievik och Telefonplan men även två renodlade företagsområden vilka är Västberga och Älvsjö industriområde. Hägersten-Älvsjö har även en hög koncentrationen av ateljéer som lockar kreativa näringar och människor till stadsdelsområdet. Konstfack påverkar utvecklingen och har också lagt grunden för ett kreativt kluster som finns vid Telefonplan.

Andelen öppet arbetslösa i Hägersten-Älvsjö stadsdelsområde uppgick till 2,4 procent bland männen och kvinnorna, vilket är lägre än stadens andelar. För kvinnor återfinns de högsta andelarna öppet arbetslösa i Västertorp på 3,4 procent, följt av Solberga på 3,2 procent. Västertorp och Aspudden är stadsdelarna med högst andel öppet arbetslösa män, med 4,4 procent respektive 3,1 procent år 2023. Andelen sysselsatta i stadsdelsområdet är högre än staden som helhet. Stadsdelen Älvsjö har Hägersten-Älvsjöns lägsta sysselsättning, sysselsättningsgraden uppgår till 71 procent för män och 80 procent för kvinnor.

I stadsdelsområdet bor ett antal långtidsarbetslösa invånare som uppstår försörjningsstöd samt står så långt ifrån arbetsmarknaden och behöver rustas för att kunna tillgodogöra sig arbetsmarknadsinsatser.

Analys

Stadsdelsnämnden ser att området har många styrkor kopplat till arbete och företagande. Den utmaning som nämnden kan se är att invånare som står så långt ifrån arbetsmarknaden att de behöver särskilt anpassat stöd som ger förutsättningar att delta i en arbetsmarknadsinsatser, riskerar att inte få adekvat stöd. Detta kan utvecklas genom stärkt samverkan med arbetsmarknadsförvaltningen med syfte att säkerställa att målgruppen ges adekvat stöd.

Strategisk prioritering

- Stärkt samverkan med arbetsmarknadsförvaltningen med särskilt fokus på de som ska rustas för arbetsmarknadsåtgärder.

2.4 Boende och stadsmiljö**Redogörelse**

Enligt Swecos befolkningsprognos väntas Hägersten-Älvsjö stadsdelsområde ha högst befolkningsökning i antal under åren fram till 2033. En kraftig ökning av äldre, 80 år och uppåt, väntas i hela staden vilket ställer högre krav på bland annat tillgången till vård- och omsorgsboenden.

Stadsdelarna Älvsjö, Solberga, Västertorp och Hägerstensåsen har högst antal förmedlade hyreslägenheter av Bostadsförmedlingen. Det är också de stadsdelar som har störst andel hyreslägenheter i bostadsbeståndet. Längst kötid har lägenheter i Aspudden och kortast har lägenheter i Älvsjö. De villor som i genomsnittsbeting har det högsta försäljningspriset ligger i Hägerstensåsen, Hägersten och Mälarhöjden. Bostadsrätter är i genomsnitt dyrast i Herrängen och Aspudden, medan det lägsta genomsnittspriset finns i Örbyslott. Bostadsbyggandet befinner sig på en relativt låg nivå på grund av lågkonjunkturen. I stadsdelsområdet färdigställdes under 2023 ca 900 lägenheter, varav de flesta byggdes i Solberga (Älvsjöstaden), Västberga (The Brick) och Liljeholmen (Årstaberget). Samtidigt påbörjades endast 120 lägenheter 2023, i ett kvarter med Stockholmshus vid Toffelbacken i Solberga. Västberga och Aspudden har högst andel trångbodda hushåll. Lägst är andelen trångbodda i Mälarhöjden och Liseberg.

Till stadsdelsnämnden kommer årligen ett stort antal meddelanden om uppsägning på grund av utebliven hyresinbetalning där samarbetet med hyresvärdarna är avgörande för att förebygga vräkningar. Personer som en gång har blivit vräkta har i regel svårt att återinträda på bostadsmarknaden, varför det är angeläget att i möjligaste mån förebygga och förhindra att personer vräks. Under 2024 inkom 658 underrättelser nämnden från hyresvärdar berörande uppsägning efter utebliven hyra, i 631 av dessa fall kunde vräkning avvärjas.

Analys

Hägersten-Älvsjö är ett stadsdelsområde med en stor variation i typologi, upplåtelseform och prisbild på bostäder. Det speglar också befolkningens olika förutsättningar och även om stadsdelsområdet inte hör till de mest utsatta så finns det stora skillnader mellan olika stadsdelar inom området. Med tanke på den kraftigt ökande befolkningen de kommande åren är det av vikt att nämnden har en beredskap för att kunna bemöta behoven hos de nya invånarna. Det gäller såväl ett ökat tryck på stadsmiljön som fler personer som bor på vård- och omsorgsboenden och fler ärenden hos socialtjänsten.

Nämnden har identifierat behovet av att kunna möta efterfrågan på bostadsbedömda boendeformer, vilka inkluderar vård- och omsorgsboenden. Arbetet är av vikt för att kunna tillgodose framtida behov. Nämnden ser även behov av att pågående samarbeten med hyresvärdar behöver fortsätta att utvecklas och stärkas i syfte att förebygga vräkningar.

Strategisk prioritering

- Långsiktig utveckling av vräkningsförebyggande arbete och stöd till långsiktiga boendelösningar samt övriga boendetyper, såsom gruppboendestäder, boenden med stöd för socialpsykiatriens målgrupp och vård och omsorgsboenden, för att möta det kommande behovet.

2.5 Demokrati och trygghet

Redogörelse

Vid en sammantagen översikt över de socioekonomiska skillnaderna inom stadsdelsområdet tillhör Älvsjö, Solberga och Västertorp de stadsdelarna med lägst utbildningsnivå, sysselsättningsgrad samt inkomstnivå. Personer med utländsk bakgrund är fler i Solberga och

Älvsjö och de stadsdelar med högst andel hyreslägenheter återfinns i Västertorp, Solberga och Älvsjö. Kortast väntetid på förmedlad lägenhet är i Älvsjö. De socioekonomiska variablerna återspeglar sig också i de grundskolor i Hägersten-Älvsjö som får högst socioekonomisk tilldelning utifrån stadens fördelning av resurser; dessa är Solbergaskolan, Västertorpsskolan, Fruängsskolan samt Sjöängsskolan.

I stadsdelsområdet finns ett flertal olika boenden etablerade, bland annat finns två SHIS boenden i Älvsjö och två i Västertorp, de är övergångsboenden och tar emot bland annat barnfamiljer, ensamboende och flyktingfamiljer.

Andel som röstar i val kan visa hur demokratin mår i en stad. I 2022 års val röstade 81,7 procent i stadsdelsområdet, vilket är två procent högre än genomsnittet i Stockholms stad. I jämförelse med valen 2018 och 2014 har valdeltagandet minskat med drygt två procent. Samma trend föreligger i samtliga stadsdelsområden. Inom stadsdelsområdet är skillnaderna stora. Det stadsdelar med lägst valdeltagandet är Älvsjö, Solberga och Västberga. Stadens analys av valresultatet visar på att det finns en stor skillnad i valdeltagande bland inrikes- och utrikesfödda. Bland inrikesfödda röstade 90 procent i det senaste valet medan utrikesfödda röstade endast 55 procent.

Invånarnas förtroende för kommunen och andra myndigheter visar även på hur stark demokratin är i ett område. Andelen Hägersten-Älvsjöbor som i medborgarundersökningen 2024 uppgav att de har förtroende för sin stadsdelsförvaltning uppgick till 35 procent, vilket är något under stadens genomsnitt på 38 procent. I samma undersökning framkommer det att andelen som vet var de ska vända sig för att vara delaktig i utvecklingen av sin stadsdel gällande parker, lekplatser och parklekar är 30 procent.

Resultatet från Stockholms stads trygghetsmätning 2023 visar att invånarna i Hägersten-Älvsjö i mindre utsträckning känner oro för att utsättas för brott eller för att vistas i offentliga miljöer än genomsnittet för staden. Det finns vissa skillnader stadsdelarna emellan. Exempelvis anger boende i Solberga, Aspudden och Fruängen en aning större generell oro för att bli utsatt för brott av något slag än genomsnittet i staden. I Solberga finns en högre grad av oro i bostadsområdet och i stadsdelarna Solberga, Aspudden och Västertorp beskrivs en större otrygghet i bostadshuset eller i nära anslutning till det.

Stadsdelarna Älvsjö och Solberga har tidigare varit klassat som ett utsatt område av polisen och ses fortfarande som en öppen drogscen. Nämnden har i samverkan med övriga aktörer arbetat med platssamverkan i området där en rad insatser har initierats för att förbättra lägesbilden i området. Även om det är en förbättrad lägesbild kvarstår en del utmaningar i området. Älvsjö torg, Resecentrum och delar av Solberga har över tid haft problem med individer som vistas på platsen och har koppling till kriminella nätverk, vilket medför en risk för rekrytering av barn och unga.

Västertorp har till och från över tid haft problem med brottslighet och otrygghet som legat över stadens snitt, varför nämnde bedömer att det behövs kontinuerligt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete på platsen.

Analys

Stadsdelsnämnden ser att det finns ett behov av utvecklade arbetssätt för att fortsätta bidra till att öka trygghet samt stärka den lokala demokratin samt tilliten i de områden med socioekonomiska utmaningar som Västertorp, Älvsjö och Solberga. I arbetet med platssamverkan ser nämnden exempelvis en möjlighet att arbeta mer med platsutveckling för att få samsyn, en långsiktighet, förankring samt utvecklingskraft i arbetet. Dels inom staden, tillsammans med facknämnder och bolag, men också i samverkan med civilsamhället och invånare för att bättre ta tillvara på lokal kunskap och engagemang.

Älvsjö station är nod i ett centralt strategiskt samband i söderort och omfattande stadsutveckling planeras i närområdet. Platsen är fortsatt utpekad som en öppen drogscen, där Älvsjö resecentrum med cykelgaraget är den plats som idag upplevs mest otrygg i området. Inom platssamverkan har ett program för ökad trivsel och trygghet i Älvsjö resecentrum tagits fram av bland andra trafikkontoret och stadsdelsförvaltningen där åtgärder under kommande år behöver prioriteras för att stävja utvecklingen i området.

Strategiska prioriteringar

- Utveckla arbetssätt inom platssamverkan där invånare, civilsamhälle och lokala aktörer är aktiva medskapare i större utsträckning samt stärka samverkan inom staden för bättre samsyn och handlingskraft i utveckling av Fruängen, Västertorp, Älvsjö/Solberga och Liljeholmen.
- Genomföra åtgärder för ökad trygghet och trivsel i Älvsjö resecentrum i samverkan med trafikkontoret och regionen.

2.6 Miljö och klimat

Redogörelse

Staden står inför flera utmaningar för miljö och klimat vilka kräver en rad olika åtgärder. I Stockholms stads Miljöprogram 2030 pekas målen ut och i Klimathandlingsplanen 2030 konkretiseras 150 åtgärder. Två av fem utpekade omställningsområden berör cirkularitet och förändrade konsumtionsmönster. Det första anger att staden ska planeras, byggas och utvecklas cirkulärt och hållbart, och det andra att stadens egen organisation ska styras mot en konsumtion med låg klimatpåverkan. Miljöprogrammets mål för ett resurseffektivt och cirkulärt Stockholm anges vara centralt för att nå flera andra mål i programmet. Enligt Circularity Gap Report Sweden anges att Sverige endast är 3,4 procent cirkulärt. Arbetet inom ramen för de omställningsområden som berör ett cirkulärt förhållningssätt och förändrade konsumtionsmönster kräver omfattande insatser från såväl stadens egen organisation som invånare, civilsamhället, näringslivet och akademiska institutioner. Hägersten-Älvsjö ligger näst högst av stadens stadsdelsnämnder i utsläpp från egna inköp med 30 000 ton CO₂e per år enligt data från miljöspendanalysen från 2021. Resultatet belyser behovet av att främja och skapa förutsättningar för cirkulära arbetssätt och förändrade konsumtionsmönster inom den egna organisationen. Konsumtionskompassen visar att Hägersten-Älvsjös stadsdelsområde mestadels består av områden med lägre konsumtionsnivåer (5,82 - 8,14 ton CO₂e per år), med undantag för bland annat Sjövikskajen, Sjöviksbacken och Aspudden där konsumtionsnivåerna ligger på 8,15 - 10,11 ton CO₂e per år. I relation till den av Naturvårdsverkets angivna globala

konsumtionsnivån om 4 ton CO₂e per år, samt riktlinjen om 1 ton CO₂e per år till 2050, krävs åtgärder för att främja och skapa förutsättningar för cirkulära levnads- och konsumtionsmönster samt beteendeförändringar även bland stadsdelsområdets invånare.

Delningsinitiativ, då material och resurser delas mellan flera, är ett sätt att effektivt ta tillvara på resurser samt förebygga nyinköp och underutnyttjade resurser. Synergierna med delningsinitiativ är många och kan ha en direkt positiv effekt på sociala områden, såsom ökad delaktighet, integration, lokal samhörighet, jämställdhet och jämlikhet. Det anges även i Rapport 2018:18 från Avfall Sveriges Utvecklingssatsning att kommuner som bedriver delningsverksamhet och skapar nya mötesplatser har sett ett ökat förtroende bland invånare, vilket också fungerar som varumärkesbyggande. För att möjliggöra framgångsrika delningsinitiativ krävs bland annat utveckling av digitala plattformar. Avfall Sverige identifierar att avsaknaden av digitala plattformar försvårar delandet avsevärt.

Analys

Under kommande år ser stadsdelsnämnden ett stort behov av styrning och strukturer som möjliggör en cirkulär ekonomi och främjar delningsinitiativ. Behov finns även av kartläggning av såväl interna som externa initiativ centralt inom staden. Uppdraget med utåtriktat miljö- och klimatarbete är nytt och det finns ett behov av att hitta nya samverkansformer och arbetssätt för att nå ut till invånare, civilsamhälle och näringsliv. Strukturer och digitala plattformar som möjliggör delning av material inom stadsdelsnämndens egna verksamheter saknas idag vilket försvårar de delningsinitiativ som uppstår. I Hägersten-Älvsjö pågår utvecklingen av en fritidsbank vilken kommer att etableras under planperioden, men även en återbrukscentral vore önskvärt för att möjliggöra och främja cirkularitet hos invånare. Nedläggningen av Sättra ÅVC har försämrat tillgången till återvinning för invånarna, även om Östberga ÅVC ligger i närområdet. Stadsdelsnämnden ser ett behov av att samverka med bland annat miljönämnden, SVOA och idrottsnämnden i utvecklingen och arbetet med dessa frågor. Dialoger med civilsamhälle och näringsliv för att få insyn i var behoven är som störst kan möjliggöra grunden för ett framgångsrikt utåtriktat arbete i samverkan med invånare. En av de största möjligheterna som identifierats i stadsdelsområdet är att flera civilsamhällesinitiativ vilka främjar cirkularitet och delningsekonomi uppstår, många med bas i högkonsumtionsområden.

Strategisk prioritering

- Utveckla och kommunicera delningsinitiativ- och verksamhet både externt i stadsdelsområdet likväl som internt inom stadsdelsnämndens egen organisation.

3 Planeringsförutsättningar för nämndens verksamhetsområden

3.1 Förskoleverksamhet

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Stadsdelsnämndens strategiska prognos- och analysarbete av tillgång och efterfrågan på förskoleplatser samt bemanning på kort och lång sikt behöver fortsatt prioriteras. Sedan 2020 har barnantalet i åldersgruppen 1–5 år stadigt minskat vilket påverkar det totala behovet av

förskoleplatser nu och under de närmaste åren. Stadsdelsnämndens förskoleverksamhet omfattar för närvarande drygt 5 000 barn och nästan tusen medarbetare fördelade på 74 förskolor. Efterfrågan på förskoleplatser varierar inom stadsdelsområdet, vilket ställer krav på flexibilitet i lokalförsörjningsplaneringen. Kommande planperiod prognostiseras barnantalet att fortsätta minska i vissa planområden medan det i andra områden beräknas öka. Ökningen kommer inte märkbart påverka behovet av förskoleplatser förrän om några år, men det är viktigt att det då finns en flexibilitet inbyggt i organisationen som gör det möjligt att utifrån behov anpassa antalet förskoleplatser. Utöver den långsiktiga planeringen har förskoleverksamheten ytterligare en utmaning i den årligt återkommande säsongsvariationen. Säsongsvariationen innebär färre barn inskrivna på hösten som sedan successivt ökar från januari och fram till sommaren. Svårigheterna med prognosarbetet leder till utmaningar kopplade till personalbemanning, vilket i sin tur kan påverka förskolornas ekonomi negativt.

Det är fortsatta utmaningar med att säkerställa behovet av utbildade barnskötare. Frågan om utbildade barnskötare har aktualiserats i och med att en indikator avseende andelen utbildade barnskötare har adderats under kommunfullmäktiges mål 1.2. Idag finns flertalet olika barnskötarutbildningar som varierar i omfång och även genomförs av flera olika aktörer. Detta resulterar i att de som titulerar sig barnskötare kan ha skiftande kunskaper beroende på vilken utbildning de genomgått. I första hand avser förskolorna att rekrytera barnskötare med adekvat gymnasial utbildning för arbete med barn, men det saknas i dagsläget system som gör det möjligt att urskilja just denna kategori barnskötare.

Framöver behövs en vidgad förståelse för begreppet barnhälsa introduceras och befästs i verksamheterna. I detta arbete är det fortsatt viktigt att involvera externa aktörer såsom exempelvis habilitering och BVC. Det är också betydelsefullt att höja kunskaperna kring andra aspekter med betydelse för barns hälsa, såsom exempelvis barns behov av rörelse, lek samt hur medarbetare i förskolan kan arbeta för att främja barns psykiska välmående. Ytterligare en aspekt att ta hänsyn till är de variationer som finns inom stadsdelsområdet. Utifrån ett likvärdighetsperspektiv innebär det att riktade insatser kan behöva göras för vissa delar inom stadsdelsområdet.

För att framöver kunna rikta insatser än mer ändamålsenligt framträder ett behov av att utveckla tydligare metoder och system för uppföljning och utvärdering av förskolans utbildning. Detta gäller både strukturella faktorer och metoder som förmår att på övergripande nivå synliggöra effekter av den undervisning som bedrivits i förskolan. Som ett led i det sistnämnda framträder ett behov av ett stadsövergripande system som gör det möjligt att applicera resultatet från läsa-skriva-räknagarantin gentemot den förskola där eleven tidigare varit inskriven. I detta arbete är det också betydelsefullt att kartlägga den tid som förskollärare och barnskötare lägger på administrativa uppgifter och dokumentation. Medarbetarnas tid tillsammans med barnen behöver värnas, och metoder för uppföljning behöver således vara tidseffektiva.

Regeringen gav i oktober 2023 Skolverket i uppdrag att föreslå ändringar i förskolans läroplan, Lpfö-18, som innebär att utbildningen i huvudsak ska vara skärmfri för barnen. I dagsläget har ingen ändring föreslagits av Skolverket. Stadsdelsnämnden följer den utvecklingen och rustar medarbetare och ledning för att kunna möta behov som eventuella ändringar kan leda till.

Agenda 2030

De utmaningar som finns inom verksamhetsområdet kan främst kopplas till mål 3, Hälsa och välbefinnande samt mål 4, God utbildning för alla.

Att främja välbefinnande för alla i alla åldrar är en utmaning i förskolans verksamhet, och i det arbetet behöver samverkan med andra aktörer i samhället utvecklas ytterligare. Barnhälsa omfattar fler dimensioner än den pedagogiska och i det arbetet behöver olika professioner samverka för att alla barn ska känna välbefinnande. Detta blir än mer angeläget då rektorer signalerar att antalet barn som är i behov av särskilt stöd ökar.

Förskolan ska erbjuda en god utbildning för alla och en utmaning är att det fortfarande finns barn i stadsdelen som inte är inskrivna i förskola och därmed inte erbjuds utbildning. Utifrån förskolans kompensatoriska uppdrag blir det därför angeläget att även fortsättningsvis utveckla den uppsökande verksamheten gentemot denna målgrupp.

Jämställdhetsutmaningar

I förskolans uppdrag ingår att aktivt och medvetet främja alla barns lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Alla som arbetar i förskolan bidrar till att barnen oavsett könstillhörighet ges förutsättningar för utvidgade upplevelser och uppfattningar om sina möjligheter. En utmaning i sammanhanget är att en stor majoritet av stadsdelsnämndens förskollärare är kvinnor. Endast drygt två procent av förskollärarna är män vilket kan bidra till jämställdhetsutmaningar.

Prioriteringar

- Utveckla hållbarhetsarbetet inom ramen för Agenda 2030 med fokus på barnhälsa utifrån flera olika perspektiv såsom t.ex. inkludering, psykisk hälsa, fysisk aktivitet/rörelse och goda matvanor.
- Utveckla det strategiska prognosarbetet avseende behovet av förskoleplatser, för effektivare personalplanering samt för att kunna möta ett växlande platsbehov.
- Fördjupa och utveckla samverkan både inom stadsdelsförvaltningen och med socialtjänst och habilitering.

3.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid**Omvärldsfaktorer, analys och utveckling**

Befolkningsprognosen visar att antalet barn och unga i åldrarna 6 till 15 år minskar något under planperioden men att stadsdelsområdet även fortsättningsvis ha det största antalet invånare i åldersgruppen jämfört med andra stadsdelar. Stockholmsenkäten visar att 16 procent av pojkarna och 8 procent av flickorna som bor i området och går i årskurs nio ofta eller ibland brukar vara på fritidsgård eller träffpunkt. 66 procent av pojkarna och 61 procent av flickorna deltar i lärarledd fritidsaktivitet eller träning.

Resultatet från skolenkäten, som går till ungdomar i åk 5 och 8, visar att 89 procent deltar i idrottsaktiviteter, respektive 56 procent i kulturaktiviteter, och 70 procent i föreningslivet på sin fritid.

I ett växande stadsdelsområde med ett stort antal barn och ungdomar behöver fritidsverk-

samheten fortsätta att utvecklas samt bli mer platsbunden och digital för att nå fler barn och ungdomar. Nämnden undersöker ständigt nya sätt att uppfylla behov och önskemål från ungdomar som alternativ till traditionella fritidsgårdar. En meningsfull fritid är en viktig skyddsfaktor för barn och ungdomar för att motverka utanförskap och förebygga kriminalitet.

För att möta det ökade behovet från barn och ungdomar ska öppna fritidsverksamheter fortsätta att utveckla sin kvalitet genom Stockholms stads strategi för parklekar samt Stockholms stads strategi för fritidsgårdar. Barn och ungdomar ska få möjlighet att påverka sin fritidsverksamhet utifrån sina behov och önskemål genom olika råd. I socioekonomiskt utsatta områden har barn och ungdomar sämre förutsättningar för en organiserad fritidssysselsättning och en meningsfull fritid i nära samarbete med skola är viktigt att prioritera. Detta gäller särskilt i delar av Solberga, Älvsjö samt Västertorp och Västberga. De öppna fritidsverksamheterna har ett kompensatoriskt uppdrag att nå barn och ungdomar som saknar en meningsfull fritid. Nya tvärprofessionella arbetssätt/insatser behövs i samverkan med skola, socialtjänst, polis och civilsamhälle.

Stadsdelsnämnden har även påbörjat ett utvecklingsarbete inom områdena kultur, civilsamhälle och trygghet med målet att knyta frågorna närmare varandra för att skapa synergieffekter i arbetet. Under planperioden kommer därför ett särskilt fokus ägnas åt att stärka tillgång till kultur för barn och unga i stadsmiljön som en del av arbetet med platssamverkan. Särskilt prioriterade platser kommer, utifrån socioekonomiska faktorer, att vara Västertorp och Älvsjö och Solberga.

Att alla barn och unga ska vara inkluderade i kulturlivet är av betydelse för demokratin. Kultur skapar sammanhang och framtidstro. Det finns även en stark koppling mellan utbildning och kulturvanor och för barn i förskola och skola har "Kulan-premien", en subvention till föreställningar och workshops, haft betydelse och möjliggjort att fler barn fått möta kultur och professionella utövare. Det är av vikt att premien finns kvar och utvecklas. Vidare behöver ytterligare satsningar göras för att nå de barn och unga som idag inte tar del av stadens eller annan kulturaktörs verksamhet på sin fritid. I arbetet ser nämnden ett behov av utvecklad samverkan inom staden, särskilt för att nå prioriterade målgrupper.

Stadsdelsnämnden ser även ett behov av att stärka tillgången till samlingslokaler i stadsdelsområdet som är något lägre än snittet för staden. Under planperioden har nämnden ett pågående budgetuppdrag för att utreda möjligheten att omvandla panncentralen till ett kulturhus/allaktivitetshus tillsammans med Stockholms hem.

Agenda 2030

De utmaningar som finns inom verksamhetsområdet kopplar till målen om Minskad ojämlikhet (mål 10) samt Fredliga och inkluderande samhällen (mål 16). Mötesplatserna har utifrån lokala utmaningar och förutsättningar identifierat lokala behov, och kommer under året att arbeta mer riktat mot vissa målgrupper för att uppfylla målen i Agenda 2030.

Jämställdhetsutmaningar

Besöksstatistik analyseras utifrån ett konsupplädat resultat för att säkerställa ett attraktivt utbud. Mötesplatserna kommer att genomföra aktiviteter i syfte att öka andelen flickor som besöker verksamheterna.

Prioriteringar

- Kultur- och fritidsverksamhet ska särskilt utvecklas för att nå de grupper som inte nås eller vars behov inte möts av ordinarie utbud.

3.3 Äldreomsorg**Omvärldsfaktorer, analys och utveckling**

Stadsdelsnämnden står inför stora förändringar och utmaningar de närmaste årtiondena. Andelen äldre över 80 år kommer att öka i hela Sverige och så även inom stadsdelsnämndsområdet. Prognosen visar att äldre över 80 år ökar med 22 procent till 2028. Det motsvarar 1 033 personer. Ökningen kommer att leda till att fler har behov av äldreomsorgens stöd och hjälp. Forskning visar också på att äldre vill ha mer individuellt anpassade insatser och större valfrihet.

För att möjliggöra att Stockholms stad ska vara en äldrevänlig stad kommer det förebyggande och uppsökande arbetet bli allt viktigare för att främja god hälsa för äldre. De hälsofrämjande och förebyggande insatserna bör utvecklas för att behålla och stärka en god livskvalitet. För den enskilde individen kan det innebära att sjukdom och skador, som kan leda till lidande och beroende, i många fall kan förebyggas eller skjutas upp. Det behövs en fortsatt utveckling av samverkan med civilsamhället.

I framtiden behöver de äldres boendemiljö prioriteras. Det är individens behov som styr vilken boendeform som passar bäst. Det är viktigt att den boende känner sig trygg i sin miljö och att den sociala miljön präglas av självbestämmande och självständighet. Flera alternativa boendeformer ger en flexibel boendemiljö i enlighet med framtagna boendeplanering. För en bättre analys och ett träffsäkrare underlag för boendeplanering föreslås att boendeplan tas fram vartannat år.

Den prognostiserade ökningen av antalet äldre visar på ett behov av utökade verksamheter för områden som berör äldreomsorgen under planperioden. Behov av hemtjänstinsatser och boendeplatser inom särskilt boende samt trygga bostäder för äldre (t.ex. seniorboende, biståndsbedömda särskilt boende) kommer att öka. Det som skulle tala mot en ökning av särskilda boendeplatser, trots en ökning av antal äldre, är att de äldre blir allt friskare samt utbyggnad av seniorboenden i olika former.

Ökningen av antalet äldre syns redan inom arbetet med färdtjänsthandläggning. Det gäller framförallt personer över 65 år. I och med en åldrande befolkning förväntas flödet fortsatt öka.

Stadsdelsnämnden ser en trend att målgruppen äldre med psykisk ohälsa, suicidrisk, våldsutsatthet, missbruk och hemlöshet ökar vilket medför behov av kompetensutvecklingsinsatser för att öka kunskapen om målgruppen och dess behov.

Nämnden ser vidare en trend att antalet sköra äldre med behov av mer specialiserad samt avancerad hälso- och sjukvård ökar på vård- och omsorgsboenden varför det är nödvändigt att samverkan med läkarorganisationer förstärks under planperioden.

Arbetet med omställning för nya den socialtjänstlagen som syftar till att socialtjänsten ska bli mer förebyggande, jämställd och lättillgänglig än idag samt omställningen till god och nära vård och omsorg fortsätter. Nämnden deltar i stadsdelsövergripande arbetet och fortsätter att stärka det hälsofrämjande, förebyggande arbetet. Prioriterat är att fortsätta att stärka samverkan med

Regionen, både primärvården och slutenvården för att uppfylla intentionen i lagstiftningen. Tryggt mottagande behöver fortsätta att utvecklas för att säkerställa en trygg utskrivning från slutenvården.

Nämnden anser att det finns skäl att se över stadens nuvarande gränsdragning och äldreomsorgens ansvar för individer som är i behov av socialtjänst. Äldreomsorgen har en förändrad målgrupp där ett ökat antal individer primärt inte har behov av äldreomsorgsinsatser utan av andra insatser från socialtjänsten. Åldersgränsen i pensionssystemet och i angränsande trygghetssystem har höjts vilket även borde ha betydelse för äldreomsorgens ansvarsområde.

Ett särskilt behov inom äldreomsorgen finns där digitala lösningar och metoder minskar administrationen och på samma gång frigör mer tid för medarbetarna till socialt arbete och omsorg. Valfärdsteknik kan även underlätta inom områden som är fysiskt krävande. Det innebär en utmaning för äldreomsorgen att medarbetarnas kompetens behöver anpassas för att hantera ny teknik och nya digitala verktyg. Valfärdsteknik skapar möjlighet för äldre till en mer självständig aktiv och trygg vardag.

Nämnden ser ett behov av att kommunfullmäktige flyttar uppföljningsfokus från brukarundersökningen till kvalitetsuppföljningen på individnivå. Detta utifrån att brukarundersökningen från och med 2025 endast kommer att utföras vartannat år samt att kvalitetsuppföljningen på individnivå bedöms som en mer tillförlitlig mätmetod.

Under planperioden står äldreomsorgen inför utmaningar i kompetensförsörjningen. Det är stora svårigheter att rekrytera legitimerade hälso- och sjukvårdspersonal, omsorgspersonal med gymnasial vård- och omsorgsutbildning samt behörig personal med kompetens inom svenska språket.

Införandet av skyddad yrkestitel för undersköterskor samt fast omsorgskontakt i hemtjänsten medför ökade krav på kompetensutveckling på grundläggande och avancerad utbildnings- och kompetensnivå. Utmaningar finns att motivera till språk- och yrkesutbildning för anställd personal. Utredningen om språkkrav för personal i äldreomsorgen föreslås träda i kraft under planperioden, förslaget innehåller åtgärder som ska bidra till en förbättrad, god och enhetlig språknivå.

Ett arbete för att vara en attraktiv arbetsgivare görs, att attrahera, utveckla, behålla samt rekrytera medarbetare. Ett arbete behövs för att behålla och stärka engagemanget hos de medarbetare som finns i verksamheten idag samt kunna anställa nya medarbetare med rätt kompetens till verksamheten. För samtliga yrkeskategorier krävs löpande kompetensutveckling. Nämnden bedömer att det kommer krävas ökade resurser i form av ersättning för vikarier.

Agenda 2030

Nämndens arbete inom verksamhetsområdet bidrar till flera av de globala målen i Agenda 2030. Äldreomsorgens övergripande utmaningar framöver går i linje med agendans mål 2 Ingen hunger, mål 3 om God hälsa och välbefinnande, mål 5 om Jämställdhet samt mål 10 om Minskad ojämlikhet samt mål 12 om Hållbar konsumtion och produktion.

Jämställdhetsutmaningar

För att nå målet om en äldrevänlig stad är det betydelsefullt att systematiskt synliggöra och

analysera vilka konsekvenser förslag och aktiviteter får för kvinnor respektive män i ålder 65 och uppåt. Undersökningar inom äldreomsorgen har betydligt fler svar från kvinnor än män. Dessutom är det svårt att dra för generella slutsatser av resultaten på grund av den låga svarsfrekvensen. Kunskapshöjande insatser om särskild sårbara och utsatta målgrupper för medarbetare bidrar till uppfyllande av hållbarhetsmålet om minskad ojämlikhet samt principen om att ingen ska lämnas utanför. Det förebyggande och uppsökande arbetet är en viktig del i jämställdhetsutmaningen att nå fler äldre män tidigare. Utveckling av anhörigstödet är betydelsefullt utifrån det att äldre kvinnor vårdar sina anhöriga i större utsträckning än äldre män.

Prioriteringar 2026-2028

- Fortsätta arbetet med skapa förutsättningar att möta framtidens äldreomsorg med nya målgrupper samt ökat antal personer i behov av äldreomsorgens stöd och hjälp. Detta genom nya innovativa arbetssätt och fler digitala lösningar.
- Kompetensutvecklande insatser för medarbetare inom äldreomsorgen genom deltagande i ESF-projektet, Äldreomsorgslyftet och andra kompetenshöjande insatser.
- Utveckla och förstärka den uppsökande och förebyggande verksamheten genom samverkan inom förvaltningen men även med civilsamhället och Regionen för att med god kvalitet och samverkan möta framtida behov.

3.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Antalet personer som är berättigade till insatser enligt LSS bedöms fortsätta öka de närmaste åren. Under 2024 fortsatte antalet personer under 65 år med behov av demensboende öka vilket indikerar att antalet invånare med behov av insatser utifrån demensdiagnos kommer fortsätta att öka.

Inom området funktionsnedsättning finns utmaningar att hitta nya medarbetare med adekvat gymnasiekompetens för yrkesgruppen stödassistenter samt medarbetare som kan hantera brukare med samsjuklighet och där kompetensutveckling med fördel samordnas centralt. Socialtjänsten ser en ökning av personer med funktionsnedsättning som har behov av att få stöd för beroendeproblematik av olika slag. Nämnden ser därför ett behov av att stärka medarbetares kompetens kring detta för att kunna möta och erbjuda rätt insats samt att stärka samordningen mellan olika verksamheter kring den enskildes behov.

Nämnden ser ett fortsatt behov att skapa möjligheter för en "boendekarriär" för unga vuxna med funktionsnedsättning som flyttar in på bostad med särskild service. Befintliga grupp- och servicebostäder ses över, några kommer byggas om och renoveras eftersom en del äldre lokaler är slitna och har brister i funktionalitet.

Nämnden ser en ökande grupp personer med funktionsnedsättning som bor i eget boende och enbart har daglig verksamhet som insats och som kan behöva boendestöd. Lågkonjunkturen kan bidra till att fler personer inom målgruppen riskerar att bli inaktiva då det blir svårare att finna och behålla arbete på öppna arbetsmarknaden. Det uppsökande arbetet mot målgruppen behöver därför stärkas för att motverka att fler bli isolerade med försämrat mående och/eller utan

inkomst. Detta kan få effekter vad gäller vräkningsförebyggande arbete och inom beroende och ekonomiskt bistånd.

Agenda 2030

Nämnden behöver stärka arbetet för att brukare ska ha möjligheter till en god hälsa, vilket kan bidra till målen om God hälsa och välbefinnande samt minskad ojämlikhet i Agenda 2030.

Jämställdhet

Stadens brukarundersökningar visar att det finns vissa skillnader i hur kvinnor och män upplever utförandet av de insatser som de beviljats. Ett fortsatt analysarbete genomförs för att minimera skillnaderna som kan bero på kön.

Prioriteringar

- Öka kompetensen hos personal inom verksamhetsområdet.
- Utveckla användandet av välfärdsteknik i samtliga verksamheter.
- Fortsätta utveckla arbetslivsinriktade dagliga verksamheter.

3.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Inflödet av nya ärenden till individ- och familjeomsorgens verksamheter bedöms som högt vilket kan kopplas till stadsdelsområdets storlek och att andelen barn och ungdomar med komplex problematik fortsätter att öka. Ökning i befolkningen prognostiseras främst ske i åldersgruppen ungdomar 16-19 år (drygt 500 personer) samt unga vuxna 20-24 år (drygt 350 personer), vilket sannolikt kan innebära fortsatt lika högt inflöde av orosanmälningar och ansökan om stöd för målgruppen. En analys av nya ärenden visar på att det framförallt är antalet ärenden kopplade till våld av olika slag som blir fler. Andelen ungdomar med komplex problematik, så som kriminalitet och psykisk ohälsa har ökat och behovet av insatser för målgruppen beräknas fortsatt vara hög även under kommande år.

Det rådande läget med gängkriminalitet, samt rekrytering av barn och ungdomar till kriminella miljöer förutses kvarstå. Staten vill öka den statliga styrningen och uppföljningen av socialtjänstens arbete med barn och unga som misstänks för kriminalitet och där kriminalvården och polisen förväntas få en mer central roll i arbetet.

Den nya socialtjänstlagen (SoL) ställer högre krav på socialtjänstens tillgänglighet utanför kontorstid vilket även innebär en förändring i bemanningsplanering. Fler socialsekreterare ska arbeta utanför kontorstid och sannolikt i en mer platsobunden verksamhet. Behovet av chefer som kan ge stöd i arbetet och fatta arbetsgivarbeslut utanför ordinarie arbetstid ökar. Sammantaget innebär detta en omställning som kan utmana kompetensförsörjningen på ett nytt sätt utifrån nya förväntningar på nämndens medarbetare. Sannolikt kommer införandet av de nya strukturerna enligt nya SOL bidra till ett visst behov av ytterligare resurser då intentionen är att utöka de icke biståndsbedömda insatserna för att minska behovet av biståndsbedömda insatser. En möjlig utmaning i detta är att det kommer att kräva viss tid för att göra omställningen och innan denna har påverkan på den nuvarande myndighetsövningens volym och kostnadsbild.

Nämnden har identifierat utmaningar vid övergången av ansvaret för 18-20 åringar från barn och ungdom till ekonomiskt bistånd, beroende- eller funktionsnedsättning. Nämnden föreslår att socialnämnden får i uppdrag att göra en översyn med tydligt direktiv att lämna förslag som ger likställt stöd oberoende av vilken stadsdel som ungdomen tillhör.

Barn och ungdom

Nämnden ser behov av kunskapshöjning i syfte att förebygga att barn dras in i gängkriminalitet. Innovation behövs inom området för att hitta och implementera metoder och arbetssätt för att motverka att unga begår brott. Nämnden ser även behov av att kunna erbjuda mer grundläggande stöd till familjer med omsorgssvikt samt förbättra samverkan med andra aktörer. Detta behöver ges i ökad omfattning och i ett tidigare skede.

Nämnden ser att insatser i egen regi behöver utvecklas och ersätta kostsam institutionsvård som dessutom inte ger önskad effekt. Arbetet för att utveckla insatser i egen regi med syfte att kunna undvika eller förkorta placeringar där det är möjligt behöver fortsätta under planperioden. Detta behöver ske utifrån en målbild av tvärprofessionella team mellan kommun och region.

Samverkan med BUP (barn- och ungdomspsykiatri) behöver öka och det behöver tydligt klargöras hur ansvar och kostnader ska fördelas.

Rörligheten av socialsekreterare inom myndighetsutövningen bedöms påverka verksamheten negativt under kommande planperiod då efterfrågan av erfarna medarbetare är större än utbudet. Det är svårt att rekrytera och behålla personal med adekvat kompetens och erfarenhet. Bristen på erfarna socialsekreterare bedöms kvarstå under planperioden. Utbildningar i bedömningsverktyg så som EARL, SAVRY och ADAD, men även i verksamma stöd- och behandlingsmetoder ger stöd.

Umgängesstöd inom familjerätternas verksamhet bör centraliseras vilket skulle spara resurser för stadsdelsnämnderna samt säkra likställigheten i staden när det gäller umgängesstöd. Socialnämnden bör göra en översyn och lämna förslag.

Det finns en stor efterfrågan på föräldrastöd enskilt och i grupp och detta behov bedöms öka under planperioden. I stadsdelsområdet bor många resursstarka och hjälpsökande föräldrar. Den nya socialtjänstlagen förväntas medföra ökad efterfrågan på stödinsatser. Även resursstarka familjer som tidigare inte skulle ha beviljats dessa kan komma att bli aktuella för att erhålla insatser med ökade kostnader som följd. Med ökande insatser följer även ökande kostnader, i vart fall på kort sikt innan tidiga insatser kan förväntas ge effekt.

Vad gäller barn som är familjehemsplacerade där en vårdnadsflytt övervägs har verksamheten uppmärksammat att när Skolfam inte kan ges till vårdnadsöverflyttade så är familjehem negativa till att få vårdnaden eftersom de upplever att bra stöd från staden försvinner.

Stöd och insatser till barn med stor problematisk skolfrånvaro behöver ges i ökad omfattning och ske i ökad samverkan med BUP. Insatsen ställer krav på omprioriteringar i verksamheten om alla skolor ska ha samma tillgång till stöd. Organiseringen och bemanningen av skolsociala team i stadsdelsområdet är komplicerad då det för närvarande finns 21 kommunala skolor och 16 fristående skolor som har årskurs 4-9. Nuvarande insats SST, bedöms inte täcka behovet i stadsdelen på samtliga skolor.

Vuxna med skadligt substansbruk och beroende

Målgruppen med komplexa behov på grund av samsjuklighet i beroendeproblematik och psykisk ohälsa fortsätter att öka. Samsjuklighetsutredningen och narkotikautredningens förslag på förbättrad, personcentrerad vård och ökat stöd bedöms komma att påverka stödet till den enskilde på ett positivt sätt när förslagen realiserar. Detta väntas också ställa om uppdraget hos socialtjänsten i stor utsträckning, där fokus primärt kommer ligga på sociala stödinsatser.

Det lokala samarbetet med psykiatri ska utvecklas så att den regionala samverkansöverenskommelsen kan förverkligas och följas. Samsjuklighetsutredningens förslag innebär också stora förändringar gällande den aktuella gruppen utifrån ansvarsfördelningen mellan hälso- och sjukvård samt socialtjänst. Men också en gemensam lagstiftning för personer som vårdas enligt LVM (lag om vård av missbrukare) i vissa fall och LPT (lag om psykiatrisk tvångsvård). Utredningen innehåller ett antal förslag som bland annat rör förebyggande arbete, insatser för minskad dödlighet till följd av narkotikabruk, skadereducering samt bättre samverkan kring berörda myndigheters insatser och ökat stöd till anhöriga. En delegation har tillsatts för fortsatt utredning i ansvarsfrågan och för att påbörja implementering. Den lokala samordningen av god och nära vård är och kommer att vara en viktig del i den fortsatta utvecklingen.

Den nya socialtjänstlagen som kommer att innebära ett ökat utbud av insatser utan föregående utredning kan komma att medföra en utmaning i relation till kostnader för övriga insatser.

Socialpsykiatri

Nämnden ser en ökning av yngre personer som ansöker om socialpsykiatriska insatser med en kombination av psykiska sjukdomar, neuropsykiatriska diagnoser, bostadsproblem och inte sällan ett missbruk.

Vidareutbildning behöver fortsätta under kommande år för att höja medarbetare kompetens och samtidigt säkerställa en kunskapsbaserad socialtjänst. Planen för enhetlig yrkestitulatur utgör en grund och motsvarande plan behövs inom socialpsykiatrins verksamheter.

Det är av största vikt att stadens egna boenden i stadsdelen, inom socialförvaltningen och SHIS utvecklas för att möta målgruppens komplexa behov samt att fler lämpliga boenden skapas, exempelvis trygga boenden för unga vuxna där användning av droger inte får förekomma. Behovet av nya gruppboenden samt anpassade stödboenden för personer inom socialpsykiatrins målgrupp är stort, liksom att utveckla hållbara boenden för personer med samsjuklighet.

Nyanlända

Det är ett fortsatt angeläget att ge nyanlända stöd och insatser med fokus på ökade förutsättningar för att i ett tidigt skede etablera sig på bostadsmarknad, arbetsmarknad och samhällslivet. Samhällsvägledning, introduktionsförskola och familjecentraler är viktiga ingångar för att nå fler nyanlända med rätt stöd i rätt tid.

Hemlöshet

Det vräkningsförebyggande arbetet behöver fortgå och fortsätta utvecklas. Fler vräkningar kan, utöver det lidande det innebär för drabbade invånare, medföra ökade kostnader för placeringar på akutboenden och andra tillfälliga boenden.

Samsjuklighet skapar behov av stärkt samverkan både internt inom förvaltningen och externt med exempelvis regionen och civilsamhället, samt kräver ett bredare utbud av boendialternativ.

Våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck

Få ärenden om unga som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck inkommer till socialtjänsten. Det är en utmaning att få barn som upplevt våld i nära relation till behandling inom Relationsvårdscentrum eftersom båda vårdnadshavarna behöver godkänna att barnet får stöd.

Det är fortsatt viktigt med utvecklade och kända rutiner för att upptäcka våld i ett tidigt skede för att kunna motivera till och ge stöd, både till den som är våldsutsatt och den som utövar våld. En utmaning är att hitta arbetssätt för att nå, motivera och möta våldsutövare.

Även äldre personer som utsätts för våld i nära relation kan ha behov av stöd. Våld mot äldre kan handla om psykiskt, fysiskt, ekonomiskt eller sexuellt våld, hårda tag eller försummelse. En utmaning är att det inte finns skyddade boenden med äldreomsorgsinsatser. Det behövs alternativa boendeformer som ger äldre skydd samt erbjuder stöd.

Agenda 2030

Socialtjänstens övergripande utmaningar framöver går i linje med målen i Agenda 2030 om Ingen fattigdom (mål 1), Ingen hunger (mål 2), God hälsa och välbefinnande (mål 3), Jämställdhet (mål 5), Minskad ojämlikhet (mål 10) samt Fredliga och inkluderande samhällen (mål 16). Nämndens arbete inom verksamhetsområdet bidrar till flera av de globala målen i Agenda 2030. Utifrån de prioriterade områdena finns särskilda utmaningar som behöver arbetas aktivt med gällande Fredliga och inkluderande samhällen (mål 16) och Minskad ojämlikhet (mål 10).

Jämställdhetsutmaningar

Nämnden ser att det finns könsskillnader i flera av verksamhetsområdena. Det är en högre andel män som är aktualiserade för beroendeproblematik och en högre andel kvinnor som är finns i målgruppen våldsutsatta.

Prioriteringar

- Vidareutveckla det förebyggande arbetet och tidiga samordnade insatser till barn och ungdomar.
- Det kunskapsbaserade arbetssättet behöver förstärkas ytterligare, liksom uppföljning av effekt av metoder och insatser för att utveckla kvalitet i verksamheterna.

3.6 Stadsmiljöverksamhet

Omvärldsfaktorer, utveckling och analys

Stadsplanering

Bostadsbyggandet i Stockholm påverkas av konjunkturen och de närmaste årens utveckling är svårbedömd. Bostadsbyggandet kan komma att stabilisera sig på en lägre nivå än tidigare. Projekt som innehåller bostadsrätter har en mer osäker prognos än projekt med kommunala hyresrätter. Bostadsbyggandet påverkar nämndens bedömning av bland annat förskolebehov, där

trenden om ett minskat behov av tillkommande förskoleplatser väntas hålla i sig. Orsaken är ett minskat födelsetal, minskat bostadsbyggande och ändrade flyttmönster.

Markanvisningar för nya bostäder ges i hög utsträckning på naturmark vilket skapar en konflikt med stadsdelsnämndernas uppdrag att öka den biologiska mångfalden och se till att det finns platser som kan leverera ekosystemtjänster i form av översvämningssytor och skuggiga platser vid värmeböljor. Ur ett effektivt resursanvändningsperspektiv uppfattar nämnden en utmaning i att istället för att bevara platser där dessa värden redan finns, anlägga nya platser med dessa funktioner. Nämnden ser fortsatt ett behov av tydligare riktlinjer för hur mycket medel som ska avsättas, samt till vad, i relation till grönkompensationsåtgärder vid exploateringsprojekt där naturmark eller parkmark tas i anspråk för ny bebyggelse. Vid avgöranden kring vilka kompensatoriska åtgärder som ska genomföras bör stadsdelsnämnden vara delaktig.

Parkdrift

Parkplanerna är ett viktigt arbetsredskap vid drift, underhåll och investeringar. Att uppdatera parkplanerna är en stor kostnad som inte ryms i ordinarie driftbudget. Parkplanerna för såväl Hägersten, Liljeholmen som Älvsjö är i behov av uppdatering under planperioden och nya sätt att finansiera uppdatering av parkplanerna skulle underlätta nämndens arbete.

Den nya renhållningslagen har trätt i kraft och från och med 1 januari 2026 görs gällande att det ska vara möjligt att källsortera förpackningar i hushåll, verksamheter samt parker som är över 2 000 kvm. Samverkan mellan förvaltningar och bolag kommer att behövas både inför upprättandet av sorteringskärl samt vid driften. Förändringen väntas medföra en högre driftskostnad framgent.

Hägersten-Älvsjö respektive Järva stadsdelsnämnd planerar att ta över skötseln och renhållningen av parker och grönområden i egen regi under 2025. Ett antal andra stadsdelsförvaltningar planerar att ta över driften under 2026. För att kunna följa upp parkdriften i egen regi på ett enhetligt och korrekt sätt samt jämföra med kostnader finns ett behov av ett gemensamt system inom staden för tidrapportering inom stadsmiljö.

Uppdraget i miljöprogrammet att sluta anlägga gummiasfalt är ett självklart men svårt uppdrag. Nämnden vill självklart bidra till att minska förekomsten av mikroplaster i miljön, men det finns i dagsläget få alternativ till gummiasfalt som är tillräckligt ändamålsenliga. Risken är att tillgängligheten i parkerna försämras när gummiasfalten fasas ut.

Klimatförändringar

Klimatförändringarna fortsätter att ha stor påverkan på stadsmiljöarbetet. Kostnaderna för att ta hand om träd som skadats vid antingen värmeböljor eller kraftiga stormar och snöfall ökar. Den kartläggning som nämnden gjorde under 2024 visar att förvaltningen årligen behöver nyplantera 300-400 träd till en kostnad på cirka 25 mnkr/år för att uppfylla trädmålet.

Hanteringen av dagvatten blir som konsekvens av klimatförändringarna en allt viktigare fråga och allmän platsmark är en viktig resurs. Nämnden ser ett fortsatt behov av att förtydliga hur ansvarsfrågan ser ut gällande omhändertagande av dagvatten. Principen om LOD (lokalt omhändertagande av dagvatten) bör följas såväl på privata fastigheter som på stadens mark för att undvika att en förvaltning anlägger kostsamma anläggningar inom en annan förvaltnings

driftområde. Anpassningar av dagvattenbrunnar för framkomlighet på parkmark och parkvägar till konsekvens av skyfall prognostiseras påverka driftbudgeten kommande år och nämnden ser ett behov av investeringsmedel för att utveckla arbetet.

Agenda 2030

De utmaningar som beskrivs inom verksamhetsområdet relaterar till flera av de globala målen i Agenda 2030, bland annat Hållbara städer och samhällen (mål 11), Ekosystem och biologisk mångfald (mål 12) samt Bekämpa klimatförändringarna (mål 13).

Jämställdhetsutmaningar

Resultaten från medborgarundersökningen 2024 visar att andelen medborgare som tycker att parkskötsel och snöröjning fungerar tillfredsställande ökade från föregående år. Den upplevda tryggheten i stadsdelsområdet har minskat något för män sedan föregående år och ligger under 2024 års mätning i linje med kvinnors upplevda trygghet, som visar en liten ökning sedan 2023. Undersökningen visar att fler medborgare känner sig delaktiga i beslutsprocesser, även om resultaten generellt fortfarande är låga.

Prioriteringar

- Utveckling av arbetet med klimatanpassningsåtgärder i syfte att göra stadsmiljön mer robust mot klimatförändringar.
- Utveckling av organisationens arbetsmetoder och sammansättning i samband med övertagande av parkdrift i egen regi.

3.7 Ekonomiskt bistånd

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Samverkan med myndigheter fortgår för att motverka långvarigt bidragstagande hos grupper som står långt från arbetsmarknaden. Nämnden befarar, trots intensivt arbete, att gruppen bidragstagare som står långt från arbetsmarknaden och har långvarigt bidragsbehov kan komma att öka under planperioden utifrån ökad arbetslöshet och konkurrens på den öppna arbetsmarknaden.

Behovet av budget- och skuldrådgivning väntas öka under planperioden.

De senaste årens normhöjningar har påverkat verksamhetsområdets ekonomiska förutsättningar. Dessa kostnadsökningar tillsammans med inflationspåverkan ställer krav på kostnadseffektiviseringar.

Staden utvecklar sociala system för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Det är av högsta vikt att e-tjänster, AI och sociala systemens modernisering prioriteras inom samtliga verksamhetsområden. När det gäller framtagande av nya e-tjänster eller automatiserade funktioner är det avgörande att dessa utgår från medborgarnas behov. För att behålla och attrahera kvalificerad personal är det nödvändigt att investera i modernisering och erbjuda arbetsvillkor som möjliggör en snabb och tillgänglig service. Genom att strategiskt implementera moderniseringsåtgärder och effektivisera verksamhetssystemet skapas en attraktiv arbetsmiljö, kapaciteten stärks och kvaliteten på de sociala tjänster som erbjuds till medborgarna ökar.

Agenda 2030

Socialtjänstens övergripande utmaningar framöver går i linje med agendans mål om Ingen fattigdom (mål 1), Ingen hunger (mål 2), God hälsa och välbefinnande (mål 3), Jämställdhet (mål 5), Minskad ojämlikhet (mål 10) samt Fredliga och inkluderande samhällen (mål 16).

Jämställdhetsutmaningar

Fler män än kvinnor har långvarigt ekonomiskt bistånd.

Prioriteringar

- Motverka långvarigt bidragsberoende för nya hushåll
- Öka andelen personer som finner annan försörjning än ekonomiskt bistånd.
- Lättillgänglig service till medborgarna

3.8 Arbetsmarknadsåtgärder**Omvärldsfaktorer, analys och utveckling - Vägen till arbete och egen försörjning**

Stadsdelsnämnden ser att en stor andel av personer som får ekonomiskt bistånd har arbetshinder som gör att de har stora svårigheter att ta sig ut på arbetsmarknaden. Under planperioden kommer nämnden att prioritera frågan rörande Stockholmsjobb och OSA samt implementera förvaltningsövergripande arbetssätt som gynnar Stockholmsjobb. Stadsdelsnämnden behöver samverka mer med arbetsmarknadsnämndens verksamheter för att till säkerställa att individanpassade insatser i rätt tid når fram till arbetslösa försörjningsstödstagare, unga vuxna som står utan sysselsättning och nyanlända.

I och med det utökade kravet på utdrag ur belastningsregistret för den som ska jobba med vuxna med funktionshinder och äldre kommer förvaltningen att behöva begära utdrag för cirka 80 procent av de arbetstillfällen som nämnden traditionellt sett tillhandhåller för feriejobb. Tidigare har utdrag belastningsregistret endast varit aktuellt för de som arbetat inom förskola eller ungdomsverksamhet. För att inte påverka uppdraget att ge feriejobb åt prioriterade grupper finns ett behov av att bredda de sorters arbetstillfällen som erbjuds inom nämndens verksamhetsområden. Detta tillsammans med budgetuppdraget om att erbjuda feriearbete till yngre åldrar med förstärkt handledning kommer att ställa nya krav på verksamheten i relation till både ansökningsprocessen och feriearbetets innehåll och utformning.

Agenda 2030

Att utveckla stödet till personer som står långt från arbetsmarknaden, samt att erbjuda unga möjlighet till ett första jobb och en meningsfull sysselsättning under lov, är av stor vikt för att i högre grad uppfylla målen i Agenda 2030 om Ökad jämlikhet (mål 10) samt Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (mål 8).

Jämställdhetsutmaningar

OSA erbjuds utifrån individuella behov. En jämn fördelning av platser mellan män och kvinnor eftersträvas men merparten är män som erhållit detta.

Prioriteringar

- Stärkt samverkan med arbetsmarknadsförvaltningen kring personer som uppbär ekonomiskt bistånd och står långt från arbetsmarknaden
- Bredda utbudet av feriejobb i syfte att kunna erbjuda yngre ungdomar samt prioriterade målgrupper anställning.

3.9 Övrigt**Miljö och klimat**

Klimatanpassningsfrågor tangerar flera viktiga områden på lokal nivå, såsom miljösamordning, säkerhets- och beredskapsarbete, samhällsplanering och stadsmiljöverksamhet, vilka kan gynnas av central samordning över staden. Som resultat av den höjda ambitionsnivån samt omfattningen på miljö- och klimatområdet växer även miljösamordnaruppdraget.

Nämnden ser fortsatta utmaningar i inköp av ekologisk och växtbaserad mat i verksamheterna. Upphandlade leverantörers utbud matchar inte det politiska uppdraget. Under planperioden ser nämnden ett behov av att staden centralt säkerställer att upphandlade leverantörers utbud möjliggör för nämnder och bolagsstyrelser att uppfylla målen i stadens budget.

Under planperioden pågår arbete med att utveckla systematiserade arbetssätt för att minska inköp av plastartiklar i enlighet med stadens plaststrategi. Arbetet går framåt och nämnden ser stora möjligheter att nå de uppsatta målen.

Energiförbrukningen samt klimatpåverkan från inköpta livsmedel samt byggmaterial ska de kommande åren minska, likväl som användningen av varor som innehåller skadliga kemikalier samt spridningen av mikroplaster. När nämnden tar över stadsmiljödriften i egen regi och då börjar använda en stor mängd eldrivna maskiner kommer energiförbrukningen att öka.

För att minska användningen av varor innehållande skadliga kemikalier pågår ett systematiskt arbete med utfasning samt prioriterad riskminskning i enlighet med stadens kemikalieplan vilket fortsätter under planperioden. Chemsoft är stadens kemikaliehanteringssystem och nämnden identifierar ett behov av utveckling och systematik gällande registrering av kemikalier i systemet för att undvika administrativ tyngd i verksamheterna.

Sedan den 1 januari 2025 gäller krav på utsortering och separat insamling av textilavfall från hushåll och verksamheter. Av kap. 3a § i avfallsförordningen framgår att textilt avfall ska sorteras ut från och förvaras avskilt från övrigt avfall. Av kap. 3c § framgår att kommunen får ett utökat informationsansvar samt ska lämna information om vikten av att hushålla med råvaror och energi genom att se till att textil återanvänds samt förebygga uppkomsten av textilavfall där så möjligt. Kravet medför en utökning av avfallskärl i nämndens verksamheter samt kostnader för upphämtning.

Beredskap och informationssäkerhet

Civil beredskap är en nationellt högt prioriterad fråga. Arbetet med att rusta upp totalförsvaret pågår sedan några år tillbaka och kommer att intensifieras under planperioden. Kostnaden för arbetet ökar och kraven på stadsdelsnämnderna är olika. Stora stadsdelsnämnder förväntas upprätthålla minst tre trygghetspunkter medan mindre nämnder har en. Trots det fördelas de

statliga medlen för beredskap lika över nämnderna. Stadsdelsnämnden ser ett behov av en översyn av systemet för att nämnder med högre utgifter också ska kunna få ersättning för den beredskap som åligger dem.

Den gemensamma överenskommelsen för krigsberedskap och civilt försvar pågår fortsatt och under 2025 kommer ett nytt försvarsbeslut, likväl som översynen av lagen om extraordinära händelser (LEH), vilket påverkar nämndens arbete under de kommande åren. Den nya LEH kommer att betecknas lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krigssituationer och höjd beredskap och föreslås träda i kraft den första januari 2027. Den nya lagen föreslås kompletteras av förordningen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Andra extraordinära händelser, till exempel klimatrelaterade händelser, kommer också att ställa höga krav på nämndens beredskap och åtgärder. Reservkraften i prioriterade verksamheter kommer under planperioden att ses över.

Den 1 augusti 2025 föreslås den nya lagen om cybersäkerhet samt förslag till lag om motståndskraft hos kritiska verksamhetsutövare träda i kraft. Dessa nya lagar förändrar flera andra lagar, såsom säkerhetsskyddslagen, offentlighets- och sekretesslagen samt lagen om brottsregister, vilket också kommer att påverka nämndens arbete framöver. Den nya cybersäkerhetslagen kommer att ställa krav på att berörda verksamheter ska arbeta systematiskt med informationssäkerhet samt införa lämpliga säkerhetsåtgärder och utbilda ledning såväl som personal. Detta innebär ett omfattande arbete med bland annat behörighetshantering, inventering av informationstillgångar, säkring av incidenthantering samt säkerhet i leveranskedjan. Det ständigt pågående systematiska arbetet med informationssäkerhet utgår från PDCA-cykeln vilket kommer att förtydligas i nämndens verksamhet under planperioden. Nämnden ser ett behov av att arbetet med nya cybersäkerhetslagen och NIS2 direktivet leds av stadsledningskontoret för att lagen ska hanteras lika över alla verksamheter i stadens nämnder och bolagsstyrelser. Behovet av att samordna stadens arbete med informationsklassningar kvarstår också. Exempelvis kan det tydliggöras att upphandlande nämnd ansvarar för en gemensam klassning av systemet och därmed ska kalla samtliga berörda informationssäkerhetssamordnare till möten. Helst bör det ske innan systemet tas i bruk.

Då informationssäkerhetssamordnare är en mycket svår yrkeskategori att rekrytera vore det fördelaktigt om staden kunde delta i mässor med mera på relevanta utbildningar för att synliggöra offentlig sektor som en möjlig arbetsgivare.

Effektiv och ändamålsenlig lokalanvändning

Nämnden ser ett behov av ökad samverkan med stadens fastighetsägande bolagsstyrelser och nämnder. För att klara framtida utmaningar ser nämnden att fokus i första hand måste ligga på att underhålla, utveckla och avveckla befintliga lokaler alternativt att hyra in och anpassa redan byggda lokaler. Inom vissa verksamhetsområden finns ett behov av nybyggnation. Det framtida behovet av förskolor är en stor utmaning, särskilt i de stadsdelar där det planeras för större bostadsbebyggelse. Nämnden behöver både avveckla och planera nytt samtidigt.

Nämnden har haft utmaningar i att hitta en lokal anpassad för stadsmiljöverksamheten då processleden i staden är längre än vad många fastighetsägare är beredda att vänta. Det finns

behov av att se över processen eller hitta metoder för att säkerställa en inhyrning under stadens handläggning för att undvika att fastighetsägare går vidare med andra hyresgästkandidater med snabbare processled.

Under planperioden kommer nämnden att inleda en ombyggnation av servicehus och vård- och omsorgsboenden för att säkerställa den framtida försörjningen av omsorgsplatser när den äldre befolkningen ökar. Stadsdelsnämnden ser med oro på hur behovet av evakuering av boende inom äldreomsorgen ska hanteras. Utmaningen berör samtliga stadsdelsnämnder och behöver hanteras ur ett stadsperspektiv och inte ur ett stadsdelsperspektiv. Nämnden ser fördelar med en central samordning av evakueringsfrågan, förslagsvis kan den ledas av äldrenämnden. Genom en gemensam hantering av frågan skulle samma evakueringslösning kunna användas för flera stadsdelsnämnder och på det sättet ge ekonomiska och tidsmässiga vinster för staden som helhet.

Nämnden avser att intensivifiera arbetet med att kartlägga det långsiktiga behovet av lokaler i syfte att minska kostnaderna under planperioden. Med avstamp i förvaltningens lokalvision är ambitionen att uppnå en mer effektiv lokalanvändning.

4 Sammanfattande ekonomisk analys

Stadsdelsnämnden förutser inga större ekonomiska avvikelser i förhållande till den plan som kommunfullmäktige beslutat om i budget 2025. Nämndens tilldelades i budget 2025 en nettodriftbudget om 3 224,7 mnkr. Detta innebär en årlig kostnadsökning om nästan 32,2 mnkr för varje procentenhet som priser och löner ökar. De närmaste åren kommer sannolikt rent ekonomiskt präglas av en orolig ekonomisk kontext med ett ökat kostnadstryck och lågkonjunktur. I och med detta ser nämnden en ekonomisk osäkerhet med utmaningar de närmaste åren. Hur budgettilldelning kommer att utvecklas är utanför nämndens rådighet. Nämnden fortsätter arbeta med att anpassa lokaler och verksamheterna utifrån efterfrågan, behov och förändringar i de ekonomiska förutsättningarna för att bibehålla en budget i balans.

4.1 Drift

Individ- och familjeomsorg

Effektiv och hållbar organisation är ett prioriterat fokus under planperioden då Individ- och familjeomsorgen har förbrukat mer resurser än som tilldelats. Det har varit en fortsatt ökning av inflöde på orosanmälningar och fortsatt högt inflöde av barn- och ungdomsärenden som kopplade till ökad kriminalitet bland ungdomar. Detta har i sin tur lett till fortsatt höga kostnader för både handläggningen och insatser. Många komplexa ärenden, har krävt mer resurser, vilket resulterat i långa och kostsamma placeringar. Prognosen för de kommande åren är att efterfrågan av insatser sannolikt kommer fortsätta att. Aktiva åtgärder gällande kostnadsbilden vidtas under planeringsperioden

Nya och utökade uppdrag till ny socialtjänstlag förstärker ytterligare utmaningen och ställer krav på strikta prioriteringar. Genom tidiga insatser samt intensiva insatser i egen regi kan dock vissa placeringar förebyggas.

Inom beroendevården satsar verksamheten på att öka antalet insatser inom egen regi, istället för att göra externa placeringar. Om inflödet av personer som behöver LVM-vård fortsätter behövs

fler institutionsplaceringar.

Lågkonjunkturen med förväntad stigande arbetslöshet och ekonomisk utsatthet, kan leda till ett ökat tryck på nämndens budget- och skuldrådgivning och behov av ekonomiskt bistånd. Behov av ekonomiskt bistånd kan komma att öka under den kommande treårsperioden. Den analoga hanteringen av bedömning och beräkning av rätt till bistånd är personalresurskrävande och ineffektiv och tar tid som behövs för socialt förändringsarbete givet den komplexitet som finns gällande försörjningshinder, rehabilitering och vägen till självförsörjning.

Socialtjänstens nya uppdrag att tillhandahålla skyddat boende för vuxna våldsutsatta samt bestämmelser om placering av barn i skyddat boende medför kostnader såväl för insatsen som för myndighetsutövning och administration.

Förskola

Nyetableringar av förskolor innebär att hyresnivåerna ökar. Kommunfullmäktiges budgetmedel för att kompensera förskolor med hög hyra fortsätter justeras ner. Nämnden ser en utmaning i att förändringen innebär att vissa delar av hyreskostnaden för nyetablerade förskolor inte kompenseras på samma sätt som tidigare. Även investeringarna och därmed kapitalkostnaderna inom förskolan kommer att öka till följd av att nya lokaler tas i bruk. Nämnden arbetar med att effektivisera lokalanvändningen för att möta effekterna av detta.

För förskola har det vikande barnunderlaget under 2020 till 2024 lett till en intensifierad översyn av lokalbehovet och bemanning i relation till faktiska barnantal som kommer fortgå under planperioden. Det är viktigt att kontinuerligt anpassa lokalförsörjningen och bemanningen för att så effektivt som möjligt använda befintliga resurser.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Befintligt och framtida behov av nya bostäder för personer med komplext stödbehov medför ökade kostnader. En brist på bostäder leder till att personer med dessa behov måste erbjudas plats utanför valfrihetssystemet, vilket innebär kostnadsökningar. Arbeta pågår ständigt med att förhandla priserna för dessa boendeplatser för att få ner kostnaderna. Stadsdelsnämnden bedömer att det finns möjligheter till effektivisering och kostnadsbesparing med bibehållen eller förbättrad kvalitet genom ökad samordning i staden.

Det finns behov av att fortsätta utveckla befintliga dagliga verksamheter i egen regi för att möta konkurrensen med den stora mängd utförare som finns inom valfrihetssystemet.

Äldreomsorg

Nämndens äldreomsorg har en hög andel verksamhet i egen regi och har utmaningar att nå en budget i balans. Ett arbete pågår med att anpassa verksamheten efter tilldelade resurser. Förvaltningens särskilda boenden är en resurs för hela staden. Förvaltningen står för kostnader gällande tomgångshyror samt moderniserings- och omställningsbehov inom särskilda boenden vilket belastar driftbudget.

Stadsmiljö

Under 2025 tar nämnden över driften av park- och naturmark i egen regi, initialt till en högre kostnad. Till 2026 prognostiseras en mer gynnsam drift. Nämnden får då andra möjligheter att

prioritera insatser i stadsmiljön och kan genom det styra det ekonomin mer än vid en entreprenad. Egen regi-verksamhet kommer innebära ett stort behov av att rekrytera de kommande åren. Dels behövs en bemanning för verksamhet året runt och dels behövs förstärkning under sommarmånaderna. Eftersom flera nämnder går över i egen regi de närmaste åren ser nämnden en risk till konkurrens om personalen med ökade lönekostnader som följd.

Bostadsbyggandet fortsätter att öka i stadsdelsområdet. Ett växande stadsdelsområde, med många skolor och förskolor som använder de allmänna parkerna, behöver en driftbudget som speglar kostnaderna för att upprätthålla en acceptabel standard på anläggningarna. Även de gatugröna ytorna, alltså rabatter, buskage med mera som ligger på gatumark, ökar. Dessa ytor sköts av stadsdelsnämnden utan ersättning. Med stigande kostnader blir det allt svårare att sköta dessa ytor på ett ändamålsenligt sätt.

Nämnden ser att kostnaden för att driva plaskdammarna i stadsdelsområdet har ökat. Dels då de börjar bli gamla samt att både kostnad för el och vatten ökat markant.

Prestationsförändringar

Förskoleavdelningens strategiska prognos- och analysarbete av tillgång och efterfrågan på förskoleplatser samt bemanning på kort och lång sikt fortsätter prioriteras. Sedan 2020 har barnantalet i åldersgruppen 1–5 år stadigt minskat vilket påverkar det totala behovet av förskoleplatser nu och under de närmaste åren. Stadsdelsnämndens förskoleverksamhet omfattar för närvarande cirka 5 500 barn och cirka 1 300 medarbetare fördelade på 75 förskolor. Skillnaderna inom stadsdelsområdet varierar vilket ställer krav på flexibilitet i lokalförsörjningsplaneringen. Kommande planperiod prognostiseras barnantalet att fortsätta minska i vissa planområden medan det i andra områden beräknas en ökning. Ökningen kommer dock inte att vara märkbar förrän tidigast om några år. Utöver den långsiktiga planeringen har förskoleverksamheten ytterligare en utmaning i den årligt återkommande säsongsvariationen. Säsongsvariationen innebär färre barn inskrivna på hösten som sedan successivt ökar från januari och under våren. Svårigheterna med prognosarbetet leder till utmaningar med anpassa personalbemanning, vilket i sin tur kan påverka förskolornas ekonomi negativt.

Prestationsförändringen för verksamhetsområdet funktionsnedsättning baseras på förändringar under den senaste femårsperioden. Den har också tagit hänsyn till planerade öppningar av service- och gruppbofästigheter under 2025 – 2027, samt brukarnas bedömda behov av daglig verksamhet och beräknas ge en prestationsökning om ca 3,5 procent per år under planperioden.

Av nämnden beräknade prestationsförändringar 2026-2028	
Prestationsförändring förskola	10,0
Prestationsförändring funktionsnedsättning	47,5
Summa prestationsförändringar 2026-2028	57,5

Nämnden prognostiserar ökade kostnader om totalt 57,5 mnkr avseende den del av budget som är prestationsfinansierad fram till 2028. Prestationsförändringarna inom funktionshinderområdet beräknas uppgå till totalt 47,5 mnkr på grund av att särskilda redovisningar inte är inräknade i. Inom förskolan beräknas barntappet vända till att det blir fler barn igen vilket medför en prestationshöjning om 10,0 mnkr under planperioden.

4.2 Investeringar

Projekt	Budget t.o.m. 2024	Beslutat 2025	2025 park- inv.	2025 re- inv.	2026	2027	2028	Senare	Total- summa	Beskrivning
Lugnets plaskdamm	0,5	0	0	2,2	7	0	0	0	9,7	Plaskdammens upprustningsbehov är stort. Den möter inte de krav som ställs från miljöförvaltningen och stora delar behöver byggas om. En stor del av upprustningen bör gå som investering. Reinvesteringar berör enbart delar som ersätter redan befintliga detaljer.
Långbro- parkens lekplats	0,5	1	0	0	1	6	3,5	0	12	Lekplatsen är slitna och i behov av upprustning, komplettering och viss omgestaltung. Befintligt utegym behöver ersättas. Stigar och naturlek i form av bl.a. balanslek är utslitna och behöver rustas upp. Omgivande diken behöver ses över för bättre dagvatten- hantering.
Elektra- parken	0	0	0	0	0	2	3,5	7,5	13	I parken förbinds flera viktiga GC-vägar mellan Västberga, Midsommar- kransen och Telefonplan. Bland annat föreslås promenadsstråket rustas upp, entréer förstärkas med ny belysning, fler sittplatser, gallring av naturområden, nya planteringar anläggas samt upprusta bollplan och lekplats.
Vivel- parken	0	0	0	0	0	0	1	11	12	Lekparken utgör en naturlig samlingspunkt i området som öppen naturpark. Lekplatsen och gummiytorna är slitna. Mycket av utrustningen är trasig och vegetation har haft svårt att etablera sig.

De kommande åren föreslås nämnden tilldelas medel för större parkinvesteringsprojekt enligt ovan tabell. Observera att tabellen är enligt förvaltningens önskemål och ännu inte har beslutats av trafikkontoret. Prioriterade projekt är upprustning av plaskdamm i Lugnets parklek för att uppnå gällande krav från miljöförvaltningen, upprustning av Långbroparkens lekpark, upprustning av bland annat promenadstråk i Elektraparken samt upprustning av Vivelparken. Plaskdammarna tar en stor del av investeringsmedel i budget och nämnden ser ett behov av att kunna söka separata medel för upprustning av plaskdammar. Det att reinvesteringsmedlen numer fördelas direkt till nämnden uppfattas som positivt då det möjliggör en större rådgighet i hur medlen används. Framgent finns behov av ökade medel bland annat till omläggning av flertalet granittrappor och GC vägar i behov av att asfalteras om för att säkerställa framkomlighet. Nämnden ser även ett behov av att kommande år utöka de avsatta medlen som går att söka gällande egen regi (20 mnkr/år) då övergången till egen regi sker hos många stadsdelsförvaltningar.

Äldreomsorgen har ett eftersatt behov avseende att byta ut gamla sängar, taklyftar och möbler till gemensamhetsutrymmen på vård- och omsorgsboenden.

Stadsdelsnämnden kommer under planperioden behöva byta ut äldre belysningsarmaturer i och med det tillverknings- och importförbud av T5-lysrör, T8-lysrör och kompaktlysrör som trädde i kraft 2023. I stadens egna fastigheter sammanlagt med inhyrningar hos privata fastighetsägare där nämnden har ansvar för utbyte av armaturer inskrivet i hyresavtalet behöver totalt ca 3400 armaturer bytas ut. Detta kommer att medföra en stor investeringskostnad under planperioden.

Investeringar i maskiner och inventarier

Nämnden ser en utmaning gällande investeringar i maskiner och inventarier utifrån volym på verksamhet och förhyrningar av lokaler för dessa. Detta medför en strikt prioritering av vilka investeringar som beviljas vilket kan påverka förutsättningar för verksamheterna. Även om beloppen i sig inte är avgörande gör redovisningsregler att nämnden inte kan bekosta åtgärden med driftmedel. Behovet kvarstår då och ackumuleras till nya behov som uppstår i takt med att inventarier och annat blir äldre vilket gör att investeringar i maskiner och inventarier beräknas öka under planperioden.

4.3 Verksamhetsprojekt

Ej aktuellt.

5 Lokalförsörjningsplan

5.1 Sammanfattning

Lokalförsörjningsplanen avser planeringen av lokaler som inte är bostäder för perioden 2026-2045. Den delas in i första planeringsperiod (2026-2033) och en andra planeringsperiod (2034-2046). Planen belyser platsbehov och kapacitet inom förskolan, kommande lokalförändringar inom förvaltningen, bedömd hyreskostnadsutveckling för lokaler de närmsta 10 åren samt lista över enskilt drivna förskolors kapacitet respektive inskrivna barn.

Under planeringsperioden kommer det att bli allt viktigare att finna flexibla lokallösningar som är kostnadseffektiva för att möjliggöra konstruktion av nya, ändamålsenliga och ekonomiskt hållbara lokaler för stadsdelsnämndens verksamheter. För att säkerställa att lokalkostnaderna inte tar en allt större del av den årliga budgeten måste en målmedveten projektstyrning införas redan i tidiga skeden. Detta innebär att det behövs ökad samlokalisering av olika verksamheter och ökad samverkan över förvaltningsgränserna. Förutom samlokalisering och samverkan behöver nämnden arbeta tydligare med en strategi för ett blandat lokalbestånd som består av både friliggande hus och lokaler integrerade i bostadshus samt en fördelning av kortare och längre hyresavtal som balanserar flexibilitet och stabilitet.

Nämnden ser fortsatt utmaningar då byggkostnaderna ökat för både privata byggaktörer liksom för Sisab och Micasa, vilket i sin tur genererar högre årshyror. För att klara framtida utmaningar ser nämnden att fokus i första hand måste ligga på att underhålla och utveckla befintliga lokaler alternativt att hyra in och anpassa redan byggda lokaler. Enligt Swecos senaste befolkningsprognos över antalet invånare för hela stadsdelsområdet kommer antalet invånare att öka från 130 035 personer år 2025 till 137 443 år 2033. Det är en ökning med 7 408 invånare.

5.2 Planeringsförutsättningar

Befolkning totalt

Av särskild betydelse för nämndens planering är nyproduktionen av bostäder i och i nära anslutning till stadsdelsområdet. Nämnden följer utvecklingen noggrant då nybyggnationstakten ständigt förändras och påverkar befolkningsprognosen.

I stadens årliga befolkningsprognos finns ett antagande om antalet färdigställda lägenheter under de närmaste åren. Den siffran har flera gånger justerats nedåt i de senaste årens prognoser. Bostadsbyggandet har bromsat in kraftigt och det påverkar framför allt antalet förskolebarn i stadsdelsområdet, då det brukar flytta in många småbarnsfamiljer i nyproduktion. För perioden 2025-2033 beräknas det färdigställas 5 977 lägenheter inom stadsdelsområdet enligt stadens byggprognos. I föregående prognos antogs det att 7 094 lägenheter beräknades färdigställas för perioden 2024-2032.

Enligt den senaste befolkningsprognosen kommer befolkningen i stadsdelsområdet öka med ca 7 408 personer från år 2025 fram till år 2033, då den beräknas befolkas av ca 137 500 invånare (ökning om 5,7 procent). Prognosen har skrivits upp jämfört mot fjolårets lokalförsörjningsplan då befolkningen beräknades uppgå till ca 136 000 invånare år 2032 och en ökning totalt om ca 6 300 personer (ca 4,8 procent).

Befolkningsprognos totalt antal invånare per stadsdel									
Område	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Aspudden	8 887	9 138	9 415	9 569	9 718	9 956	10 075	10 118	10 163
Fruängen	9 657	9 666	9 626	9 575	9 515	9 449	9 380	9 467	9 565
Gröndal	9 103	9 164	9 119	9 067	9 009	8 948	8 886	8 828	8 819
Herrängen	3 852	3 846	3 823	3 796	3 768	3 739	3 709	3 681	3 655
Hägersten	9 834	9 863	10 127	10 469	10 813	11 183	11 480	11 571	11 758
Hägerstensåsen	8 284	8 288	8 248	8 199	8 141	8 077	8 065	8 090	8 120
Liljeholmen	18 280	18 491	18 673	18 916	19 209	19 606	19 847	20 088	20 272
Liseberg	1 494	1 494	1 551	1 648	1 747	1 797	1 808	1 806	1 839
Långbro	7 583	7 573	7 530	7 484	7 433	7 381	7 330	7 281	7 237
Långsjö	2 994	2 991	2 974	2 955	2 934	2 927	2 906	2 885	2 866
Midsommarkransen	12 475	12 560	12 584	12 676	12 754	12 712	12 664	12 575	12 487
Mälarhöjden	4 325	4 307	4 478	4 677	4 868	4 842	4 809	4 775	4 739
Solberga	14 361	14 778	14 983	15 136	15 230	15 257	15 269	15 336	15 390
Västberga	7 683	7 675	7 731	7 854	8 019	8 208	8 524	8 779	8 915
Västertorp	7 679	7 811	8 019	7 996	7 963	7 999	8 045	8 006	8 090
Älvsjö	1 494	1 494	1 488	1 481	1 516	1 553	1 589	1 583	1 575
Örby Slott	2 051	2 051	2 042	2 029	2 015	2 000	1 984	1 968	1 953
Total	130 036	131 190	132 409	133 527	134 652	135 633	136 370	136 837	137 444
Förändring		1 154	1 219	1 118	1 125	981	737	467	607

Befolkning barn 1-5 år

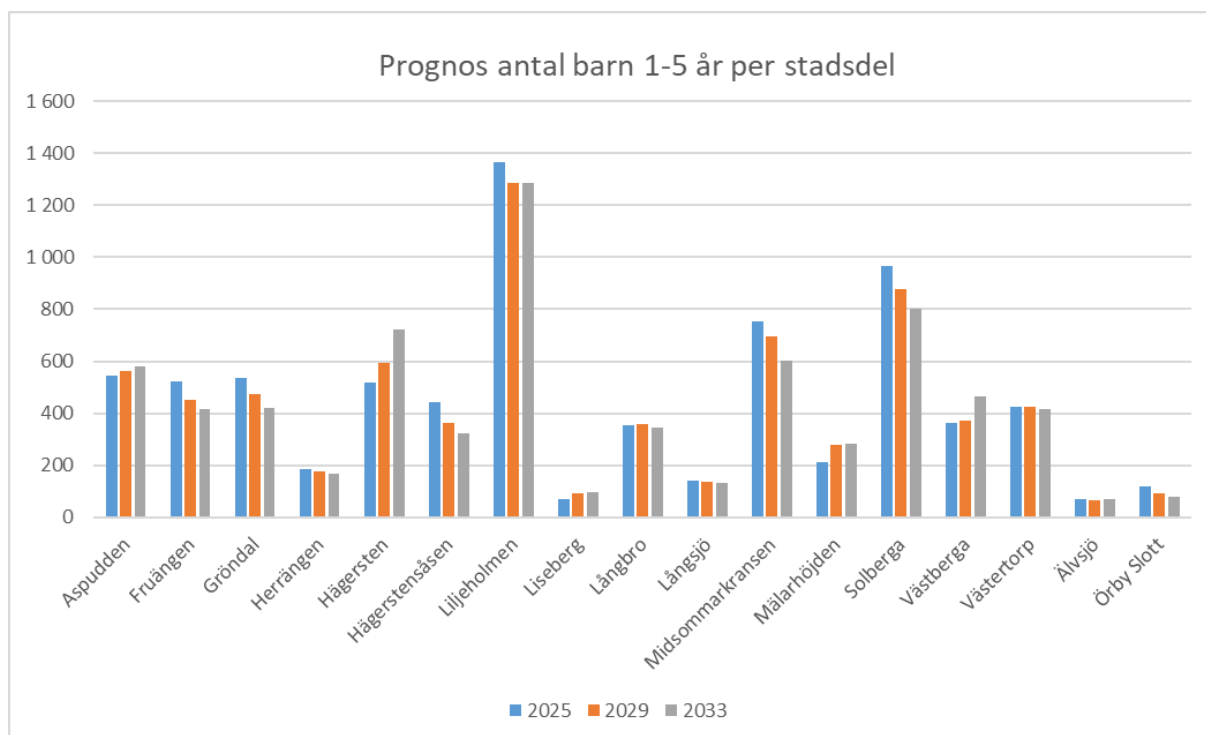
I nedan tabell framgår att antalet barn i åldrarna 1-5 beräknas minska fram till år 2033 med ca 5,2 procent. I årets lokalförsörjningsplan prognosticeras det bo 7 211 barn i stadsdelsområdet år 2032, medan det i fjolårets plan prognosticerades bo ca 8 012 barn samma år. Prognosen för antalet barn har skrivits ned sedan fjolårets plan med ca 800 barn för år 2032. Med en inskrivningsgrad på 95 procent förväntas det gå mellan ca 7 200 och ca 6 800 barn i förskolan under planeringsperioden. Den 5,2 -procentiga minskningen i antal barn 1-5 år kan jämföras med hela stadsdelsområdet befolkning som beräknas öka med ca 5,7 procent under samma period.

Antal barn 1-5 år									
	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Totalt	7 590	7 437	7 284	7 264	7 293	7 279	7 258	7 211	7 197
95%	7 211	7 065	6 920	6 901	6 928	6 915	6 895	6 850	6 837

I tabellen nedan framgår förändringen i antal barn fram till år 2033. Totalt sett över perioden minskar antalet barn 1-5 år med 393 enligt prognosen.

Befolkningsförändring antal barn 1-5 år.									
	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Totalt:	-	-153	-153	-20	29	-14	-21	-47	-14

I diagrammet nedan framgår bland annat hur ökning och minskning mellan stadsdelarna fördelar sig. Den stadsdel där antalet barn ökar mest är Hägersten, från 518 i början av perioden till 722 i slutet, ökning om 204 barn. Den stadsdel som bidrar mest till minskning är Solberga. Där minskar antalet barn med 166, från 968 till 802 barn under samma period.

5.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Nämndens bedömning av hyreskostnadsutvecklingen redovisas i tabellen nedan. Bedömningen är en sammanvägning mellan befintliga hyreskostnader (2024) och planerad kommande utökad införhyrning samt planerad avveckling.

Hyreskostnadsutveckling för lokaler 1-10 år											
(mnkr)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Sammanlagt	207,8	209,3	208,3	206,5	207,3	208,5	208,3	210,3	212,6	212,6	214,8
-varav pedagogiska lokaler	163,3	162,5	161,5	160,5	161,3	163,3	163,1	167,8	170,1	170,1	172,2
Årliga hyresgenererande inv.utg.	49,1										

Nämnden ser risk för att kostnadsutvecklingen under planperioden kommer innebära att lokalkostnaderna tar en allt större del av den årliga budgeten. Förutom för förskoleverksamheten (förskolor) så gäller det även för verksamheter inom social omsorg (familjecentraler, öppenvårdlokaler, lokal för boendestödjare, träfflokaler etc), stadsmiljöverksamheten, barn-, kultur- och fritidsverksamheten (fritidsgårdar) samt funktionsnedsättning (daglig verksamhet). Det ställer ökat krav på att kostnadseffektivitet genomsyrar processen från start för ökat samutnyttjande, samverkan över förvaltningsgränserna och flexibilitet över tid.

5.4 Samverkan

Lokalförsörjningens syfte är att förvaltningens verksamheter ska bedrivas i ändamålsenliga och kostnadseffektiva lokaler med inriktning att lokal- och hyreskostnaderna begränsas för att möjliggöra goda resurser till verksamheten. Förvaltningen behöver regelbundet göra omprövningar av planerade och pågående lokalprojekt för att säkerställa ett lokalbehov och kostnad i balans. Förvaltningen ska göra en översyn av sina lokalförhyrningar med målsättningen att primärt hyra lokaler i av staden ägda byggnader. Stadsdelsnämnden ser dock utmaningar med detta, då det finns ett begränsat bestånd av stadens egna lokaler inom stadsdelsområdet, vilket kan försvåra arbetet med att hitta ändamålsenliga och kostnadseffektiva lösningar.

För att skapa mer kostnadseffektiva lokaler krävs ökad samlokalisering av flera verksamheter. För en lyckad samverkan med andra nämnder krävs samsyn redan vid idéstadiet av planeringen. Detta kräver gemensamma mål med principöverenskommelser mellan nämnderna. Ett sätt att hantera frågan kan vara obligatorisk samverkan mellan stadsdelsnämnder vid planering av lokaler nära stadsdelsområdesgränsen. Exempel på aktuellt behov av samverkan under planeringsperioden kan inbegripa äldreomsorgen (äldrecentrum) samt kulturförvaltningen (ex för ny kulturskola).

5.5 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet

5.5.1 Nuläge 31 januari 2025

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning fortsätter att arbeta med lokaler som inte är ändamålsenliga genom att undersöka alternativ för samnyttjande och samlokalisering, med fokus på att uppnå kostnadseffektivitet och ändamålsenlighet.

Lokaler behöver vara ändamålsenliga för verksamheten och tillgodose en god fysisk arbetsmiljö. Det innebär behov av förändringar och upprustningar av befintliga lokaler samtidigt som den ökade befolkningen innebär behov av fler lokaler. Inhyrning av en lokal i nyproduktion innebär naturligt både högre standard och högre kostnader vilket innebär att nya lokaler i första hand behöver sökas i redan byggda hus.

Från 1 januari 2025 har träffpunkten som tidigare var belägen på Folkparksvägen 151 i Solberga flyttat till Aklejavägen i Herrängen.

Stadsdelsförvaltningen tar över parkskötseln i egen regi från och med 1 okt 2025. En lämplig lokal har identifierats och ärendet tas upp i egen nämnd 20 mars 2025.

I förvaltningskontoret pågår ett projekt för att skapa ändamålsenliga lokaler för besöksmottagning, det planeras att vara klart under våren 2025. I förvaltningskontoret pågår även ett flyttprojekt med syfte att förbättra säkerheten på kontoret.

5.5.2 Behov och planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)

Nämnden fortsätter att aktivt arbeta med nedan angivna lokaler för att uppnå kostnadsbesparingar samtidigt som det strävas efter att lokalerna är ändamålsenliga och funktionella. I samband med detta genomförs en genomgång för att utvärdera vilka verksamheter som skulle kunna samnyttja lokaler.

5.5.3 Behov och planering för lokaler år 2034-2045 (andra planeringsperioden)

Planering av lokalförändringar för andra lokaler än förskolelokaler har kortare planeringshorisont och nämnden har ingen färdigställd analys för den andra planeringsperioden. Nämnden har därför ingen information om lokalförändringar för den andra planeringsperioden.

5.6 Lokalplanering - pedagogisk verksamhet

5.6.1 Nuläge 31 januari 2025

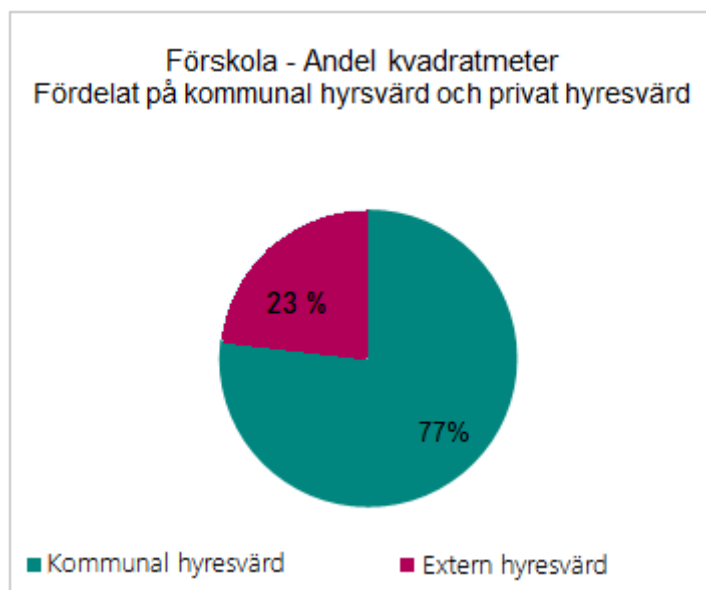
För förskoleverksamheten har minskat antal barn i ålder 1-5 år under 2024 jämfört med prognos 2023 inneburit liknande förutsättningar för planeringen som tidigare. Lokaler har avvecklats under 2024 och vissa utvalda permanenta förskolelokaler har stängt verksamheten tillfälligt för att kunna ta lokalerna i bruk igen när behovet uppstår.

År 2025 finns det 7 590 barn i åldrarna 1-5 år enligt den senaste befolkningsprognosen. Stadsdelsnämndens inskrivningsgrad i förskolan för barn 1-5 år ligger på ca 95 procent vilket skulle innebära att ca 7 210 barn går i förskolan. På grund av olika mätpunkter under året samt s.k. säsongsvariationer är det i nuläget emellertid 7 150 barn inskrivna i förskola i stadsdelsområdet, och av dessa är 5 388 barn är inskrivna i kommunal förskoleverksamhet och 1 762 barn inskrivna i enskilt drivna förskolor.

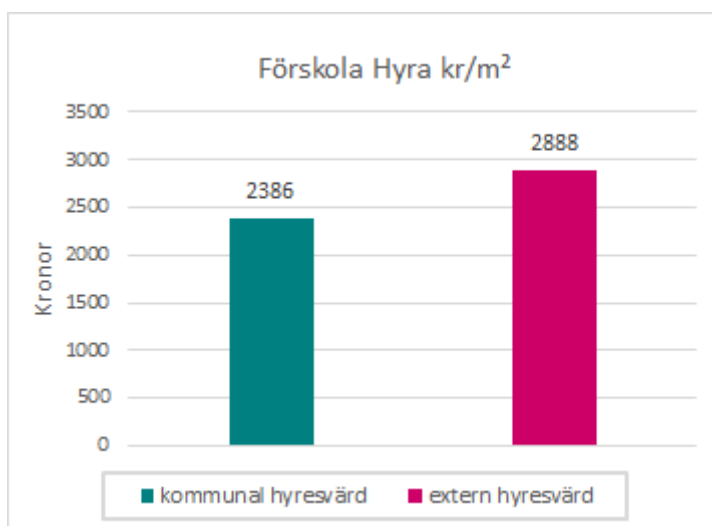
Bedömd kapacitet i förskolor inom förvaltningen är 8 239 för år 2025, varav 6 120 i kommunal regi och 2011 i enskild regi, vilket ger ett totalt överskott om 649 platser. Att antalet barn i åldrarna 1-5 år minskade 2024 jämfört med befolkningsprognosen innebär att stadsdelsnämnden har ett överskott av förskolelokaler i de flesta stadsdelar.

Nämnden behöver upprätthålla ca 500 platser i överskott för att möta den höga säsongsvariationen samtidigt som det krävs utrymme för att hantera eventuella oförutsedda händelser på befintliga anläggningar. Nämnden vill undvika omfattande avveckling av lokaler och istället bibehålla ändamålsenliga och kostnadseffektiva lokaler för att hålla kapacitet för kommande öknings av antalet barn inom stadsdelsområdet.

I diagrammet nedan framgår andel kvadratmeter på förvaltningens förskolor uppdelat på kommunala respektive privata hyresvärdar. Kommunala hyresvärdar har minskat med 5 procentenheter, och utgör nu 77 procent av de totala antalet kvadratmeter inom stadsdelsområdet.

I diagrammet nedan framgår hyra i kronor per kvadratmeter uppdelat på kommunala respektive privata hyresvärdar. Kvadratmeterhyran har minskat för båda formerna sedan förra lokalförsörjningsplanen, för privata hyresvärdar har det minskat med 132 kr per kvadratmeter och 12 kr för kommunala hyresvärdar. Dyrast är emellertid fortfarande privata hyresvärdar som är 502 kr dyrare per kvadratmeter än kommunala. I diagrammet nedan framgår hyra i kronor per kvadratmeter uppdelat på kommunala respektive privata hyresvärdar.

5.6.2 Planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)

Eftersom prognosen för den första planeringsperioden visar minskning av antalet barn har stadsdelsnämnden fortsatt överkapacitet. Stadsdelsnämnden utreder möjligheterna att delvis eller helt lämna lokaler som inte är ändamålsenliga eller kostnadseffektiva. I planeringen ingår även

att undersöka möjligheten att sammanföra vissa förskolor inom närliggande stadsdelar för att uppnå kostnadsbesparingar och optimera utnyttjandet av befintliga förskolor. Berörda förskolor presenteras under planperioden.

Stadsdelsnämnden arbetar aktivt med att prioritera underhållet av befintliga, ändamålsenliga lokaler. Under planeringsperioden är fyra förskolor aktuella för renovering.

5.6.3 Planering av lokaler för år 2034-2045 (andra planeringsperioden)

Till skillnad mot den första planeringsperioden, så beräknas antalet barn öka tydligt varje år under den andra planeringsperioden. Mellan år 2034-2045 beräknas antalet barn 1-5 år totalt öka med 1 136, vilket motsvarar hela 15,6 procent. Totalt prognosticeras det att bo 8 409 barn år 2045.

Det kan med andra ord konstateras att befolkningsutvecklingen för barn 1-5 förväntas accelerera under den andra planeringsperioden. Det kommer ställas allt högre krav på att hitta flexibla lokallösningar med högre kostnadseffektivitet för att kunna renovera och bygga ändamålsenliga och ekonomiskt hållbara lokaler till nämndens verksamheter.

Tabell nedan visar antalet 1-5 åringar under den andra planeringsperioden.

Antal barn 1-5 år												
År	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045
Totalt	7 273	7 351	7 445	7 556	7 666	7 775	7 896	8 017	8 132	8 235	8 329	8 409
95%	6909	6984	7073	7178	7283	7386	7501	7617	7725	7823	7912	7986

Den ökade befolkningsprognosen kommer främst från de stora planerade projekten inom stadsdelsområdet. Dessa inkluderar Örnbergs industriområde med ca 1 380 bostäder, projektet Lövholmen (som ligger i nordvästra Liljeholmen) med ca 1 800 bostäder, Fader Bergström-projektet på Selmedalsvägen med ca 450 lägenheter, programmet för Fruängen med ca 1 000 nya bostäder varav 500 i centrum samt utvecklingen av Telefonplan som innebär ca 5 400 nya bostäder.

I Älvsjö planeras uppförandet av cirka 7 000 nya bostäder efter rivningen av Stockholmsmässan. Som en integrerad del i projektet inkluderas planering för förskolor, skolor, service, handel och idrottsfunktioner.

Stadsdelsnämnden har pågående dialog med byggaktörer i vissa projekt, men inga specifika årtal har fastställs för när förskolor kommer att byggas eftersom det fortfarande är i ett tidigt skede.

Lee Orberson
stadsdelsdirektör
Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning

Alex Baena
avdelningschef
Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lee Orberson, stadsdelsdirektör	2025-04-08
Alexander Baena, avdelningschef	2025-04-08